

DICE-terningen er kastet

En DICE-ressurs

Forskningsresultater og anbefalinger
for drama og teater i undervisning

Kort
versjon

© DICE Consortium, 2010

DICE-terningen er kastet

Forskningsresultater og anbefalinger
for drama og teater i undervisning

Kort versjon

Drama Improves Lisbon Key Competences in Education
(Drama forbedrer Lisboa-nøkkelpetanser i undervisning)

dice

Beograd Bergen Birmingham Brussel București Budapest Gaza
Gdansk Lisboa Ljubljana Praha Umeå Wageningen

Medvirkende

Medlemmer av DICE Consortium

Leder:

- Ungarn: Káva Drama/Theatre in Education Association (Káva Kulturális Műhely) (Deltakere på DICE-prosjekt: Ádám Cziboly, Ildikó Danis, Szilvia Nemeth, Vera Szabó, Rita Titkos, Attila Varga)

Medlemmer:

- Nederland: Stichting Leesmij (Deltakere på DICE-prosjektet: Jessica Harmsen, Suzanne Prak, Sietse Sterrenburg)
- Polen: Uniwersytet i Gdansk (Uniwersytet Gdanski) (Deltakere på DICE-prosjektet: Adam Jagiello-Rusilowski, Lucyna Kopciwicz, Karolina Rzepecka)
- Romania: Sigma Art Foundation (Fundatia Culturala Pentru Tineret Sigma Art) (Deltakere på DICE-prosjektet: Cristian Dumitrescu, Livia Mohîrtă, Irina Piloş)
- Slovenia: Taka Tuka Club (Durštvno ustvarjalcev Taka Tuka) (Deltakere på DICE-prosjektet: Veronika Gaber Korbar, Katarina Picelj)
- Storbritannia: Big Brum Theatre in Education Co. Ltd. (Deltakere på DICE-prosjektet: Dan Brown, Chris Cooper, Jane Woddiss)

Tilknyttede partnere:

- Norge: Høgskolen i Bergen (Deltakere på DICE-prosjektet: Stig A. Eriksson, Katrine Heggstad, Kari Mjaaland Heggstad)
- Palestina: Theatre Day Productions أيام المسرح (Deltakere på DICE-prosjektet: Amer Khalil, Jackie Lubeck, Jan Willems, Dina Zbidat)
- Portugal: Det tekniske universitet i Lisboa (Universidade Técnica de Lisboa) (Deltakere på DICE-prosjektet: Margarida Gaspar de Matos, Mafalda Ferreira, Tania Gaspar, Gina Tome, Marta Reis, Ines Camacho)
- Serbia: Center for Drama in Education and Art CEDEUM (CEDEUM Centar za dramu u edukaciji i umetnosti) (Deltakere på DICE-prosjektet: Ljubica Beljanski-Ristić, Sanja Kršmanović-Tasić, Anđelija Jočić)
- Sverige: Kulturcentrum för barn och unga i Umeå (Deltakere på DICE-prosjektet: Helge von Bahr, Eleonor Fernerud, Anna-Karin Kask)
- Tsjekkia: Charles University, Praha (Deltakere på DICE-prosjektet: Jana Draberova, Klara Mala)

Forespørsler skal stiles til redaktøren Mr. Adam CZIBOLY, prosjektleder
(e-post: cziboly.adam@kavaszinhaz.hu, Skype: cziboly.adam)

Forespørsler om den norske versjonen skal stiles til Kari MJAALAND HEGGSTAD
(e-post: kmh@hib.no)

Opphavsrett

Dette dokumentet har en internasjonal Creative Commons-lisens av typen "Navngivelse-Ikke-kommersiell-Ingen bearbeidelse 3.0". Sammendrag av lisensen:

- Du har lov til: å dele – kopiere, distribuere og overføre verket på følgende vilkår:
  - Navngivelse – Du må alltid navngi verket til "DICE Consortium" og angi at nettstedet "www.dramanetwork.eu" er kilden til dokumentet.
  - Ikke-kommersiell – Du kan ikke bruke dette verket til kommersielle formål.
  - Ingen bearbeidelse – Du kan ikke endre, bearbeide eller bygge videre på dette verket.
- Hvilke som helst av disse betingelsene kan frafalles hvis du får tillatelse til det fra opphavsrettighetsholderne.
- Ved eventuell gjenbruk eller distribuering må du gjøre disse personene oppmerksom på lisensbetingelsene til dette arbeidet med en lenke til nettstedet Creative Commons nedenfor.
- Ytterligere opplysninger og full juridisk tekst er tilgjengelig på <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

142455-LLP-1-2008-1-HU-COMENIUS-CMP

"Dette prosjektet er finansiert med støtte fra Europakommisjonen. Denne publikasjonen gjenspeiler kun forfatterens synspunkter og kommisjonen kan ikke holdes ansvarlig for noe bruk som kan gjøres av informasjonen i den."

Innhold

Medvirkende	2
Medlemmer av DICE Consortium	2
Opphavsrett	2
Innhold	3
Forord	4
Leserveiledning	5
A. Relevans	6
A.1. Hva er DICE?	6
A.2. Hva er drama og teater i undervisning?	9
A.3. Hva er nøkkelkompetansene?	11
A.4. DICE-prosjektets relevans for forskning innenfor undervisning og drama og teater i undervisning	12
A.5. DICE-prosjektets relevans innenfor nåværende politiske spørsmål	14
A.6. Innføring i forskningsmetodologien	18
B. Resultater	22
B.0. Beskrivende statistikk	22
B.1. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "Kommunikasjon i morsmål"	23
B.2. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "Å lære å lære"	25
B.3. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "Mellommenneske-, flerkultur-, sosial- og medborgerkompetanse"	27
B.4. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "Entreprenørskap"	29
B.5. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "Kulturelt uttrykk"	30
B.6. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "Alt dette og mere til"	32
B.7. Læreres evalueringer	33
B.8. Generelle resultater av observasjonene	35
B.9. De viktigste resultatene fra analysene av dramabeskrivelsene	36
B.10. De viktigste resultatene fra hovedeksperters undersøkelse – knytte resultater til anbefalinger	38
C. Anbefalinger	40
C.1. Generelle anbefalinger for nasjonale og lokale myndigheter	40
C.2. Generelle anbefalinger for partnerorganisasjoner	44
C.3. Anbefalinger for Europakommisjonen, Europaparlamentet og Rådet for den europeiske union	45
D. Ressurser	48
D.1. Referanser – hvor du finner mer informasjon	48
D.2. Forklaring av relevante forskningsbegreper	52
D.3. Liste over tidligere forskningsstudier på området drama og teater i undervisning	54
D.4. Forkortelser brukt	57

Forord

Følgende diagram viser hvordan holdningen til nærmere fem tusen ungdommer endret seg vedrørende den dårligst aksepterte nasjonaliteten/ minoriteten i landet deres, i løpet av tre måneder på en skala på fem hvor én betyr fullstendig hat og fem betyr fullstendig aksept. Det er som en kan se, en bemerkelsesverdig forskjell mellom hvordan holdningene til de to gruppene av ungdommer har endret seg i løpet av de tre månedene.

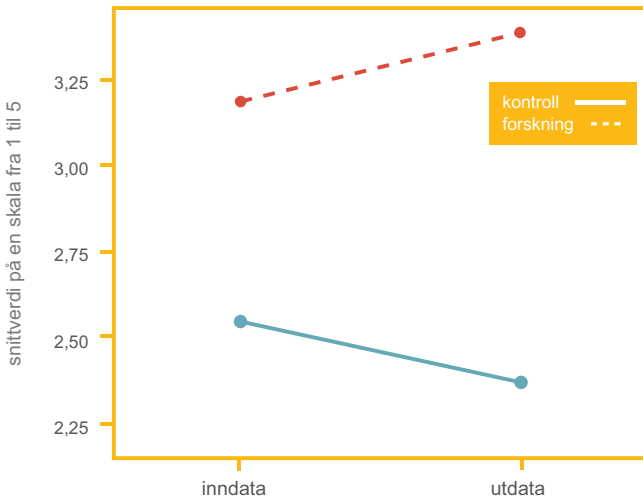

Diagram 1. Forskjeller mellom to grupper av elever i deres holdning til sitt eget lands dårligst aksepterte nasjonalitet/minoritet

Ungdommene ble valgt ut fra tolv forskjellige land. Det var like mange gutter som jenter, noen var velstående mens andre levde langt under fattigdomsgrensen, noen studerte på eliteskoler i hovedstaden i et EU12-land mens andre var flyktninger i den mest vanskeligstilte landsbyen på Gaza-stripen.

Den eneste forskjellen mellom dem var at omtrent halvparten av barna *deltok i opplegg innen drama og teater i undervisning i tre-fire måneder* (resultatene deres er merket med ---), mens de andre ikke gjorde det (resultatene deres er merket med —). Som du får se *endret ungdommene som deltok i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, seg betydelig også på mange andre områder.*

Utøvere og teoretikere innen drama og teater i undervisning har ut fra barnas respons lenge hatt tro på effekten av arbeidet med drama og teater i undervisning, men hittil har det sjeldent blitt målt med kvantitative vitenskapelige verktøy. I **DICE**-prosjektet allierte flere titalls eksperter fra tolv land med bred teoretisk og yrkesmessig bakgrunn innen drama og teater i undervisning seg med forskere (psykologer og sosiologer) for å måle effekten av arbeid med drama og teater i undervisning. Forskningen ble utført av

uavhengige forskere med deltakelse fra fire europeiske universiteter. Nesten fem tusen ungdommer inngikk i studien, og det er et uvanlig stort utvalg innen undervisningsforskning. Prosjektet tok to år, målte over ett hundre forskjellige opplegg innen drama og teater i undervisning og inkluderte arbeid fra flere hundre fagfolk. I denne rapporten deler vi resultatene fra forskningen.

Resultatene bekrefter noen ganger det vi intuitivt har trodd, og avkrefter det andre ganger. Noen ganger er det utfordrende eller ganske enkelt slående. Vi har flere tusen diagrammer lik det ovenstående og vi har valgt ut de mest avslørende for denne boken. Planen vår er å publisere det fullstendige, detaljerte settet av resultater i årene fremover.

Leserveiledning

Denne boken har fire deler.

- **Relevans** (del A) er en innledning om det bredere konseptet: Den beskriver kort hva DICE-prosjektet er og hva vi mener med drama og teater i undervisning, etterfulgt av en vurdering av prosjektet i forhold til andre forskningsstudier, dets betydning innenfor drama og teater i undervisning og forbindelsen med andre nåværende europeiske politiske spørsmål. Til slutt følger en kort innføring i forskningsmetodologien.
- **Resultater** (del B) dekker tematisk hovedresultatene av forskningen vi utførte på effekter av drama og teater i undervisning på kompetanser. ***I denne kortversjonen publiserer vi bare et sammendrag av forskningsresultatene. Hvis du er interessert i mer detaljerte resultater, ber vi deg laste ned den lengre elektroniske versjonen av denne publikasjonen.***
- **Anbefalinger** (del C) dekker utøverne innen drama og teater i undervisning sine anbefalinger til makthaverne som utformer politikken på alle nivåer, fra skolesjef til EU-kommisær. Alle anbefalinger er utledet fra de brede forskningsresultatene og begrunnet i disse. Vi gir anbefalinger for tre nivåer: Generelle anbefalinger for alle hovedledere på undervisnings- og kulturfeltene, spesifikke anbefalinger for EU-nivået og spesifikke anbefalinger for nasjonalt/ lokalt nivå.
- **Ressurser** (del D) inkluderer nyttige henvisninger til organisasjoner, forklaringer av relevante forskningsbegreper brukt i dokumentet, samt en liste over tidligere forskning på feltet.

Vi håper at du får minst like mye inspirasjon av å lese denne boken som vi fikk i utarbeidelsen av den for deg!

Ádám Cziboly
DICE, prosjektleder

A Relevans

A.1. Hva er DICE?

DICE – Drama Improves Lisbon Key Competences in Education er et internasjonalt prosjekt støttet av EU. I tillegg til andre undervisningsmål, ble dette toårsprosjektet en flerkulturell forskningsstudie som undersøker effektene av drama og teater i undervisning på fem av åtte Lisboa-nøkkkelkompetanser¹. Forskingen ble utført av tolv partnere (forskningsleder: Ungarn, partnere: Nederland, Norge, Palestina, Polen, Portugal, Romania, Serbia, Slovenia, Storbritannia, Sverige samt Tsjekkia). **Alle medlemmene** er vel ansett nasjonalt og internasjonalt og representerer et bredt spekter innen formell utdanning og frivillige undervisningstilbud. Utøvere innen drama og teater i undervisning har lenge hatt tro på effekten av arbeidet, men hittil har det sjeldent blitt målt med vitenskaplige verktøy. I **DICE**-prosjektet allierte flere titalls eksperter fra tolv land med bred teoretisk og yrkesmessig bakgrunn innen drama og teater i undervisning seg med forskere (psykologer og sosiologer) for å måle effekten av arbeid med drama og teater i undervisning.

¹ Vi henviser noen ganger i dokumentet til "Lisboa-nøkkkelkompetanser" som bare "nøkkkelkompetanser".

Formålene med prosjektet var:

- Å synliggjøre med flerkulturell kvantitativ og kvalitativ forskning at drama og teater i undervisning er et kraftfullt virkemiddel for forbedring av Lisboa-nøkkelpetansene. Forskningen ble utført med nesten fem tusen ungdommer i alderen 13–16 år.
- Å publisere et policypaper (boken du nå leser) basert på forskningen og formidle den blant beslutningstagere innen undervisning og kultur på europeisk, nasjonal og lokalt nivå verden over.
- Å utvikle en utdanningsressurs – en publikasjon for skoleverket, lærere og dramapedagoger om de forskjellige dramapedagogiske praksisene innenfor drama og teater i undervisning. Å gjøre denne pakken kjent på europeisk, nasjonalt og lokalt nivå verden over.
- Å sammenligne aktiviteter innen drama og teater i undervisning i forskjellige land og bidra til erfaringsutveksling og kunnskapsoverføring mellom fagmiljøene.
- Å avholde konferanser i deltakerlandene for å gjøre resultatene av prosjektet kjent samt en konferanse i Brussel for å formidle de første hovedresultatene til viktige EU-ledere på de relevante områdene kunst, kultur, utdanning og ungdom.

Hypotesen vår var at drama og teater i undervisning har innvirkning på fem av de åtte Lisboa-nøkkelpetansene.

Vi undersøkte følgende **fem** av de åtte **nøkkelpetansene**:

1. Kommunikasjon i morsmål
2. Å lære å lære
3. Mellommenneske-, flerkultur-, sosial- og medborgerkompetanse
4. Entreprenørskap
5. Kulturelt uttrykk

Videre tror vi at det finnes nok en kompetanse som ikke er nevnt blant nøkkelpetansene, nemlig kompetansen som er universell for det å være et menneske. Vi har kalt denne kompetansen "Alt dette og mere til" og inkludert den i drøftingen av forskningsresultatene.

Disse seks er ferdigheter og kompetanser for livslang læring som er nødvendige for personlig utvikling hos ungdom, deres fremtidige yrkesliv og aktive europeiske medborgerskap.

Pedagogisk overbygning for DICE

Åpenhet, empati og ansvar er fundamentalt for aktivt medborgerskap, mangfold, solidaritet og dialog mellom mennesker.

Vi må begynne med barn og ungdom for å øke åpenhet, empati og ansvarlighet i samfunnet. Barna utgjør morgendagens samfunn, med mulighet til nye ideer og en personlighet i utvikling. Vi må få flere barn til å forstå de demokratiske verdiene, være oppmerksomme på sosiale problemer, bli i stand til å stille kritiske spørsmål og kunne besvare dem fra flere synsvinkler. Slik kan de bli åpnere, empatisk og ansvarlige.

Hvis vi skal kunne nå fram til unge mennesker, trenger vi verktøy som virkelig interesserer og engasjerer dem. Vi bør lære dem kunstformene teater og drama. Gjennom dramatisk arbeid og historier hvor elevene blir aktivt engasjert i utforskende undersøkelse av moralsk, sosialt eller læreplansmessig innhold og hva det innebærer å være et menneske i dagens verden. På denne måten blir de utrustet og bemyndiget til å bli aktive og tenkende borgere i samfunnet.

De viktigste resultatene av prosjektet er utdanningsressursen og policypaperet. Vi håper også på en rekke vitenskapelige publikasjoner knyttet til de detaljerte forskningsresultatene i årene som kommer, utover prosjektets definisjonsområde.

Det **nyskapende** i prosjektet er at dette er det første forskningsprosjektet som har vist sammenheng mellom aktiviteter innen drama og teater i undervisning og Lisboa-nøkkelkompetansene, med den ekstra verdien at forskningsresultatene deles bredt med relevante miljøer og beslutningstakere. Siden flere av kompetansene sjelden eller aldri er undersøkt før i tverrfaglige studier, har vi også måttet finne opp og utvikle nye målingsverktøy som senere kan komme til nytte på andre utdanningsområder. I tillegg til nye spørreskjemaer beregnet på ungdom, lærere, teater- og dramautøvere og eksterne rådgivere, utarbeidet vi et verktøysett for uavhengig objektiv observasjon av klasser med drama og teater i undervisning. Alt materiale som ble brukt, var identisk i alle tolv land og resultatene er derfor sammenlignbare.

Det **grunnleggende** for DICE-prosjektet har vært behovet for de medvirkende å lære gjennom selve forskningsprosjektet. Resultatene gjenspeiler vår egen læring, samarbeidsånden vår og den pågående prosessen vi har gjennom faglig fellesskap i drama og teater i undervisning. Vi hevder ikke å være en absolutt autoritet når det gjelder teori og praksis innen drama og teater i undervisning. Vi er en gruppe dramapedagoger som kom sammen fordi vi har noen fundamentale verdier til felles som underbygger arbeidet vi gjør. Den fremste av disse er en satsning på å oppfostre og utvikle barn og ungdom. Som dramapedagoger og -utøvere arbeider vi med barn og ungdom og lærer opp andre i å gjøre det. Vi tar utgangspunkt i forutsetningen at barn og ungdom ikke er uutviklede voksne, men mennesker som har rettigheter, skal behandles rettferdig og gis like muligheter.

DICE er ikke et ferdig avsluttet toårig prosjekt, men snarere en oppdagelsesreise som har begynt med dette forskningsprosjektet. I de siste to årene har flere hundre personer samarbeidet med oss, fra frivillige kollegaer til medlemmer av nasjonale forskningsråd. Prosjektet har for flere av oss vært blant de mest utfordrende, kanskje til og med den mest utfordrende, oppgaven i vår faglige karriere, og svært lærerikt.

A.2. Hva er drama og teater i undervisning?

Barnet ser på en flykningjente, Amani, og en gutt, George, som interagerer på en nedlagt jernbanestasjon. Amani og George spilles av to skuespillere. Samhandlingen er sterkt preget av ansenhet. Amani er redd, George er aggressiv – han er også redd. De kan ikke snakke sammen. Én av elevene, en sju år gammel jente, som ofte er stille og sjenert, prikker den ene av de voksne i programmet på skulderen. "Jeg vet hva problemet er", sier hun. Den voksne fanger oppmerksomheten til skuespilleren som leder programmet og angir at barnet er klart til å dele sin forståelse med resten av elevene. "Hans historie er hennes historie" observerer hun med stille selvsikkerhet, "og hennes historie er også hans historie, men de innser det ikke." Betydningen var klar for alle i rommet, og et stille alvor senket seg over rommet. Oppgaven for alle involverte var nå å oppnå en dypere forståelse av dette og så dele den med George og Amani. Dette var fortettet drama.

Koffert – et teater i undervisning-program for barn i alderen 6–7 år gammel

Dramaet – Som om

La oss begynne med en bred definisjon av betydningen av drama, som er utledet av det greske ordet *Dran* – å gjøre. Drama er noe av *betydning* som gjøres eller ageres. I vårt arbeid er det handling utforsket i tid og rom i en oppdiktet sammenheng.

Drama og teater er en delt opplevelse blant de som er involvert enten som deltaker eller publikum, hvor de midlertidig opphever vantrø og forestiller seg og oppfører seg som om de var andre enn dem selv på et annet sted i en annen tid. Det er mange aspekter ved den forestilte opplevelsen av som om.

Drama er en innrammet aktivitet hvor rolletaking lar deltakerne tenke og/eller oppføre seg som om de var i en annen sammenheng og reagere som om de tok del i et annet sett av historiske, sosiale og mellommenneskelige forhold. Dette er kilden til dramatisk spenning. Innen drama forestiller vi det virkelige for å utforske den menneskelige tilstanden.

Det å spille en rolle i et skuespill, ta på seg en rolle i et drama, er en mental holdning, en måte å holde to verdener i hodet samtidig: den virkelige verden og den dramatiske fiksjonens verden. Betydningen og verdien av drama ligger i dialogen mellom disse to verdenene og menneskene bak dens representasjoner: den virkelige og den agerte; tilskueren og deltakeren; skuespilleren og publikummet. Selv under oppføring viser vi ikke ganske enkelt til andre, men ser også oss selv, og av denne grunn er drama en selvskapende handling.

DICE – Drama og teater i undervisning

Spekteret av arbeid som inngikk i dette forskningsprosjektet er både rikt og mangfoldig. Det omfatter en mengde forskjellige prosesser og utøvende elementer i en rekke forskjellige sammenhenger med mange ulike former for og innfallsvinkler til drama og teater. Vi har imidlertid til felles at vi bryr oss om behovene til barn og ungdom og ser på arbeidet vårt innenfor en undervisningsramme enten dette er på skolen eller en annen læringsammenheng som en teater- og dramagruppe eller -klubb. Vi har følgelig valgt den generelle termen drama og teater i undervisning for å beskrive arbeidet som gjøres av partnerne i DICE-prosjektet.

Hvorfor skiller vi mellom teater og drama?

Arbeidet som utforskes i denne publikasjonen, og vi antar arbeidet til utøvere overalt, fungerer langs et kontinuum med prosess i den ene enden, via utforskning, deling, utarbeiding, presentasjon og vurdering til oppføring i andre enden. Den grunnleggende forskjellen mellom de to endene av spekteret er forskjellen mellom prosess og produkt.

Et teaterstykke skapes og formes med publikum i fokus. Prosessen å spille teater kan være lærende i seg selv – vi må forstå hva vi spiller for et publikum, vi lærer ferdigheter for å kunne oppføre et skuespill – men teaterets funksjon, uavhengig av hva en enkeltperson kan få ut av å opptre, er å vise andre.

Opptreden krever imidlertid dybde for å være en begivenhet snarere enn en tom effekt. Teater kan ikke være teater med mindre skuespilleren bevisst er splittet innen det estetiske rommet, både selv og ikke-selv – jeg og ikke-jeg; med mindre det er et skille mellom det estetiske rommet og publikum; med mindre den dramatiske begivenheten låser opp eller trekker fram for publikummet de mest ekstreme situasjoner, dilemmaer og følelser knyttet til hva det måtte være rundt den menneskelige tilværelse – det være seg åndelig, følelsesmessig, psykologisk, sosialt, fysisk, osv.

For å omskrive Eric Bentley:

*I teateret spiller **A** (skuespilleren/rolleinnehaveren) **B** (rollen/opptredenen) for **C** (publikum) som er mottakeren.*

Drama på den annen side er ikke så opptatt av læring av teaterferdigheter eller produksjon som av opprettelsen av en forestilt opplevelse. Drama skaper dramatiske situasjoner som skal utforskes av deltakerne, og inviterer dem til å finne ut mer om prosessen bak hvorfor situasjonen oppstår, til å forskyve perspektivene her og nå, til å identifisere og noen ganger løse problemer og oppnå dypere forståelse av dem. Fokuset er på prosess: Det er en sosial aktivitet som baserer seg på mange stemmer og perspektiver og på rolletaking; som fokuserer på oppgaven snarere enn individuelle interesser; og det gjør det mulig for deltakerne å se med nye øyne. Denne tilnæringsmåten skaper en mulighet til å undersøke konsepter, spørsmål og problemer som er sentrale for den menneskelige tilværelse, og bygger rom for refleksjon for å oppnå ny kunnskap om verden. Drama er mer fokusert på å gi barnet en gjennomlevd opplevelse, med det agerende øyeblikket snarere enn spilling av det innøvde øyeblikket. Det beveger seg langs et undervisningskontinuum som omfavner mange former, fra enkle rollespill som er veldig lik barns lek til fullstendig strukturert deling (inkludert visning); men fokus forblir på identifisering av muligheter for læring og hvordan disse organiseres.

*I drama, er **A** (skuespilleren/den agerende) samtidig **B** (rolle) og **C** (publikum) i en iakttagelsesprosess hvor en både er observatør og deltaker.*

Undervisningsmessig sett, lærer noe av arbeidet vårt ungdom opp i teater- og dramaferdigheter slik at de kan spille teater eller formidle disse ferdighetene til andre gjennom undervisning. Men det er også et dypere anliggende og et videre potensial i drama og teater i undervisning: å bruke dramatisk kunst til å koble tanke og følelse slik at ungdom kan utforske og reflektere over et emne, teste og prøve ut nye ideer, erverve ny kunnskap, skape nye verdier og bygge opp selvtillit og selvbevissthet.

A.3. Hva er nøkkelkompetansene?

”Nøkkelkompetanser i form av kunnskap, ferdigheter og holdninger som er hensiktsmessige for hver kontekst er fundamentale for hver enkeltperson i et kunnskapsbasert samfunn. De gir merverdi for arbeidsmarkedet, sosial samhørighet og aktivt medborgerskap ved å gi fleksibilitet og tilpasningsdyktighet, tilfredshet og motivasjon. Fordi de skal tilegnes av alle foreslår denne anbefalingen et referanseverktøy for medlemsstatene for å sikre at disse nøkkelkompetansene er fullstendig integrert i strategiene og infrastrukturene deres, særlig i konteksten for livslang læring.”

Dette sitatet er hentet fra anbefalingene som først satte fram nøkkelkompetansene i 2006². I DICE-prosjektet utforsket vi effekten av drama og teater i undervisning på fem av de åtte foreslåtte kompetansene, og i tillegg foreslo vi en sjette.

A.4. DICE-prosjektets relevans for forskning innenfor undervisning og drama og teater i undervisning

Selv om Lisboa-strategien har identifisert åtte nøkkelkompetanser som anbefalte formål for undervisning i Europa, fokuserer de svært utbredte og velkjente masseleveevalueringsprogrammene som PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) eller PIRLS (Progress in Reading Literacy Study) nesten utelukkende på to av dem: Kommunikasjon i morsmålet og matematisk kompetanse og vitenskapelig og teknologisk basiskompetanse. Internasjonale masseleveevalueringer er dessverre begrenset ikke bare når det gjelder fokus, men også når det gjelder deres metodologiske tilnærming. De bruker nesten utelukkende egenrapporterende spørreskjemaer og individuelle papir- og blyanttester for å vurdere elevenes kompetanser og det er bare noen sjeldne forsøk på å dokumentere ikke bare målingen av elevene, men også undervisningsprosessen som gir de bestemte resultatene.

I DICE-prosjektet eksperimenterte vi med nye grep og prøvde å overstige disse barrierene. Vi fokuserte på kompetanser som vanligvis glemmes av evalueringsprogrammene og prøvde å bruke bredere metodologiske verktøy, inkludert lærerrapporter, uavhengige observasjoner og egenrapporterte programbeskrivelser. Vi samlet inn data ikke bare om selve kompetansen, men også om hvordan kompetansen ble utviklet. I stedet for å ha ett enkelt dataregistreringspunkt, hadde vi inn- og utdata, og sammen med målgruppen hadde vi også en kontrollgruppe for å måle effekten så presist som det er mulig med dagens statistiske og psykologiske verktøy.

² Anbefalinger fra Europaparlamentet og Rådet av 18. desember 2006 om nøkkelkompetanser for livslang læring [Official Journal L 394 av 30.12.2006].

DICE viste at det finnes tilgjengelige, reliable og valide verktøy for å evaluere noen av de kompetansene som har blitt glemt av masseleveevalueringsprogrammene. Hvis andre kompetanser enn lese- og skriveferdigheter, regnekyndighet og digitale kompetanser er virkelig verdifulle for Europa, så burde evaluering av disse bygges inn i fremtidige elevevalueringsprogrammer.

Vi tror ikke at verktøyene vi foreslår, er de best tenkelige eller perfekte verktøyene for å evaluere elevenes kompetanser, men på den annen side er vi klar over at metodene brukt i PISA og andre evalueringsprogrammer er gjenstand for pedagogisk kritikk³.

Konklusjonen er at vi tror at det med de riktige ressursene burde være mulig å utarbeide reliable og valide evalueringsverktøy for de kompetansene som nå til dags er glemt av de omfattende elevevalueringsprogrammene.

DICE har prøvd å utfylle ikke bare masseleveevalueringsprogrammene, men også tidligere forskningsstudier på området drama og teater i undervisning. Det mest fremherskende ved disse forskningsstudiene er deres kvalitative natur. På den ene siden er det et filosofisk grunnlag for dette: Forskere på dette området hevder ofte at essensen og den virkelige effekten til drama og teater i undervisning ikke kan fanges opp med harde data, fordi kvantifisering ubønhørlig innebærer overforenkling, og helt klart tildekker de viktigste elementene i teater og drama. Hvis du for eksempel sammenligner hvor bred definisjonen av kommunikasjon i morsmål (inkludert lesing, skriving, muntlig forståelse og uttrykksevne) er og hvor smal metodologien er som brukes til å evaluere den (prøve med papir og blyant), kan du forstå grunnlaget for denne kritikken.

På den annen side kan den kvalitative tilnærmingen ikke enkelt beskrive effekten av drama og teater i undervisning på en kvantitativ måte, og dette kan føre til vanskeligheter med formidling av verdien av dem utenfor en engere krets av spesialister, noe som medfører at de forblir marginaliserte og fremdeles stort sett uoppdaget av hovedstrømmene innenfor utdanning. Dette er grunnen til at DICE prøvde å samle inn tilgjengelig bevismateriale fra både kvalitative forskningsstudier og noen eksisterende kvantitative forsøk, og at vi på grunnlag av disse prøvde å utarbeide metodologi som kunne fungere som en bro mellom de kvalitative og kvantitative greiene og utnytte fordelene ved begge.

³ Se f.eks. Sjöberg, S. (2007): PISA and "Real Life Challenges": Mission Impossible? Contribution to Hopman (Ed): PISA according to PISA Revised Version Oct 8 2007 <http://folk.uio.no/sveinsj/Sjoberg-PISA-book-2007.pdf>

Så vidt vi forstår er DICE den hittil største forskningsstudien som er utført på området drama og teater i undervisning, med det største utvalget av prøvepersoner og mest innfløkte design. I avsnitt D.5. har vi angitt noe av den mest velkjente tidligere forskningen på feltet som en sammenligning til det vi har funnet ut i våre målinger. Vi håper at vi har kunnet bidra til måling av noen mer komplekse ferdigheter og holdninger med ett sett nylig utprøvde verktøy. Vi håper at denne forskningen bare er begynnelsen og at det på grunnlag av dette settes i gang mange lignende forskningsstudier – feltet drama og teater i undervisning trenger virkelig det.

A.5. DICE-prosjektets relevans innenfor nåværende politiske spørsmål

I denne delen ser vi på betydelige politiske spørsmål som DICE-forskningen angår. Drama og teater i undervisning – mens det er en distinkt disiplin og kunstform i seg selv – kan svært nyttig og effektivt kobles til forskjellige brede politiske områder: **undervisning, kultur, ungdom, flerspråklig, sosiale forhold, inklusjon, entreprenørskap og nyskaping**. Denne boken er ikke stor nok til å liste opp alle gjeldende relevante spørsmål på disse feltene. Det vi kan gjøre er å dekke de viktigste spørsmålene og deres potensielle koblinger til drama og teater i undervisning.

Dagens langsiktige europeiske strategi er formet av ”**Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth**”. Strategien oppsummerer flere punkter med nære bånd til drama og teater i undervisning. Blant de fem ledende målene, nevner strategien disse to⁴:

- Heve sysselsettingsprosenten for befolkningen i alderen 20–64 år fra nåværende 69 % til minst 75 %.
- Redusere andelen av ungdom som ikke fullfører skolegangen til 10 % fra nåværende 15 % og øke andelen av befolkningen i alderen 30–34 som har fullført høyere utdanning fra 31 % til minst 40 %.

Europa 2020-strategien vier et flaggskipinitiativ til utdanning og ungdom under målet om smart vekst:

⁴ <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> nedlastet den 18. juli 2010. Alle sitatene fra ”Europe 2020” i denne boken er kopiert fra dette dokumentet.

Flaggskipsinitiativ: "Ungdom i bevegelse"

Målet er å gjøre Europas institusjoner innen høyere utdanning bedre og mer attraktive internasjonalt og heve den samlede kvaliteten på alle nivåer innen utdanning og opplæring i EU, og kombinere kvalitet og rettferdighet, ved å fremme studentmobilitet og lærlingers mobilitet og forbedre sysselsettingssituasjonen blant ungdom.

Som vi får se i avsnitt B – Resultater, har drama og teater i undervisning en sterk, målbar og direkte virkning på to mål og gir også et bemerkelsesverdig tilskudd til flaggskipinitiativet (f.eks. elever som jevnlig deltar i dramaaktiviteter liker skoleaktiviteter bedre).

Under publisering av dette dokumentet nås midten av det første **EU-trioformannskapet**. Det belgiske formannskapet leder arbeidet i Rådet inntil 31. desember 2010, og det ungarske formannskapet begynner sitt halvårige virke den 1. januar 2011. Programmet til det belgiske formannskapet⁵ bygger hovedsakelig på mål satt av Europa 2020-strategien, og har noen lovende mål både på utdanningsfeltet (f.eks. "Under det belgiske formannskapet, vil Rådet vedta retningslinjer i den hensikt å stille opp et nytt arbeidsprogram om utdanning og opplæring av fagfolk inntil 2020." s. 36) og på kulturfeltet (f.eks. "Formannskapet legger vekt på tre strategiske formål på den europeiske kulturagendaen. Disse er fremming av kulturelt mangfold og interkulturell dialog, fremming av kultur som en katalysator for kreativitet og fremming av kultur som en essensiell del av internasjonalt samkvem." s. 37). Så vidt vi vet ønsker det ungarske formannskapet å fortsette kursen lagt av det belgiske formannskapet på begge områder.

Utdannings-, ungdoms- og kulturrådet (EYC)⁶ (som består av kultur- og undervisningsministrene fra EU-landene) har vedtatt flere konklusjoner nylig som til dels har en sterk kobling til drama og teater i undervisning. Disse omfatter

- Rådskonklusjoner om fremming av en kreativ generasjon: Utvikle kreativitet og nyskapende kapasitet hos barn og ungdom gjennom kulturelt uttrykk og tilgang til kultur⁷
- Rådskonklusjoner om bidrag fra kultur til lokal og regional utvikling⁸
- Rådskonklusjoner om kompetanser som støtter livslang læring og initiativet for nye ferdigheter for nye jobber⁹
- Rådskonklusjoner om den sosiale dimensjonen innenfor utdanning og opplæring.¹⁰

5 http://www.eu2010.be/files/bveu/media/documents/Programme_EN.pdf

6 <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=416&lang=en>

7 http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1,25380!menu/standard/file/Council%20conclu.pdf

8 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/114325.pdf

9 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114376.pdf

10 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114374.pdf

Konkurranserådet¹¹ har videre vedtatt konklusjoner om å skape et nyskapende Europa¹². Det synes som om flere områder hvor drama og teater i undervisning har stor innflytelse, som kreativitet, kompetanser, ferdigheter og livslang læring blir stadig viktigere på ministernivå i EU.

Ingenting viser tydeligere den økende viktigheten av utdanning og kultur enn det faktum at **Europaparlamentets kultur- og utdanningskomité**¹³ drøftet det belgiske formannskapets program bare noen få dager før dette manuskriptet ble levert. Drøftingen den 14. juli 2010 var i tråd med formannskapets program og blant mye annet forpliktet formannskapet seg til

- å støtte utviklingen av kreativitet, nyskapning og kultur som virkemiddel i bekjempningen av sosial eksklusjon og
- å sette formål på mellomlang sikt om å redusere antall ungdom som ikke fullfører skolegang med 10 % og øke antall som oppnår grad fra høyere utdanning med 10 %.

Det er umulig å oppsummere **Europakommisjonens** politiske spørsmål på noen få sider, så vi vil heller prøve å liste opp de mest relevante områdene. Utdanning, kultur og ungdom koordineres alle av generaldirektoratet for utdanning og kultur og imponerende tiltak er truffet de siste par årene og i det siste.

Kulturstrategien ble først definert i 2007 i Kommunikasjon om en europeisk agenda for kultur i en globalisert verden¹⁴, etterfulgt av arbeidsplanen for kultur 2008–2010¹⁵. Kommisjonen har nettopp vedtatt en rapport om fremdrift på formålene i agendaen siden den ble vedtatt i 2007 og om prioritene for 2008–2010 Rådsarbeidsplan for kultur¹⁶.

Lanseringen av strukturdialogen med tre tematiske plattformer utgjorde et betydelig gjennombrudd i involveringen av kultursektoren¹⁷. Den aller første av disse plattformene, Regnbueplattformen for et flerkulturelt Europa¹⁸, ble utarbeidet hovedsakelig av kulturelle

11 <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=412&lang=en>

12 <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/NewsWord/en/intm/114637.doc>

13 http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1,25380!menu/standard/file/Council%20conclu.pdf
<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=EN&body=CULT15>
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114376.pdf

14 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0242:EN:NOT>

15 http://europa.eu/legislation_summaries/culture/cu0001_en.htm

16 http://ec.europa.eu/culture/news/news2762_en.htm

17 http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc1199_en.htm

18 <http://www.intercultural-europe.org/>

paraplyorganisasjoner, som utstette Regnbueboken (Interkulturell dialog: fra praksis til politikk og tilbake)¹⁹. Basert på den vellykkede kommunikasjonen med EF, bestemte DG EAC seg for å lansere ytterligere to plattformer: "Tilgang til kultur" og "Kreative og kulturelle bransjer". Alle tre plattformene har jobbet med politikk anbefalinger knyttet til sine felt. Det finnes tre policy-papere:

- Intercultural Dialogue as an objective in the EU Culture Programme: Summary of Study and Recommendations²⁰
- Civil Society Platform on Access to culture "Policy Guidelines"²¹
- GREEN PAPER - Unlocking the potential of cultural and creative industries.²²

En annen del av den kulturelle strategien er hovedsakelig drevet av en liknende egalitær og deltakende metode, men med andre deltakere: **OMC** (åpen koordineringsmetode). OMC gir et nytt rammeverk for samarbeid mellom medlemsstatene. Følgelig kan deres nasjonale politikk rettes mot visse felles formål. Under denne metoden mellom myndigheter evalueres medlemsstatene av hverandre (kollegial vurdering), med Kommisjonens rolle begrenset til overvåking. OMC-arbeidsgruppene publiserte sine rapporter²³ for perioden 2008–2010 noen få dager før dette dokumentet ble innlevert. Rapportene er som følger:

1. Mobilitet hos kunstnere og andre fagfolk
2. Kunstsamlingers mobilitet
3. **Sterkere synergieffekter mellom kultur og utdanning**²⁴
4. EUROSTAT statistisk arbeidsgruppe for kultur
5. Kulturelle og kreative bransjer.

Utdanningsstrategien²⁵ er drevet av **Det strategiske rammeverket for europeisk samarbeid i utdanning og opplæring ("ET 2020")**²⁶. Betegnende nok er det sammenheng mellom de fleste kapitlene i dokumentet og våre anbefalinger (se avsnitt C).

Det gjeldende nøkkeldokumentet for strategien for **ungdom** er Rådsresolusjon om et fornyet rammeverk for europeisk samarbeid på ungdomsfeltet (2010-2018)²⁷.

Flere andre områder som drama og teater i undervisning har innvirkning på, er i fokus hos Kommisjonen eller dens tilknyttede organer. Et slikt område er **kreativitet**. Etter vår oppfatning var de viktigste nylige publikasjonene på feltet:

19 <http://rainbowpaper.labforculture.org/signup/>

20 <http://www.intercultural-europe.org/docs/PIEICDstudy2010def.pdf>

21 http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/PlatformAccessCulture_guideline_july_09.pdf

22 http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2577_en.htm

23 http://ec.europa.eu/culture/news/news2742_en.htm

24 http://ec.europa.eu/culture/news/news2742_en.htm

25 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1120_en.htm

26 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EN:PDF>

27 http://ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf

- Kunst innenfor utdanning og kreativitet: En gjennomgang av litteraturen²⁸ (denne publikasjonen har direkte tilknytning til feltet vårt)
- Kulturens innvirkning på kreativitet - en studie for DG EAC av KEA²⁹
- Manifest fra europeiske ambassadører for kreativitet og nyskaping³⁰
- Måle kreativitet: Boken og konferansesematerialene³¹
- Kreativitet i skoler i Europa: En rundspørring blant lærere.³²

Vi hadde også gleden av å lese **Eurydices rapport om kunst- og kulturutdanning i Europas skoler**³³, som kan være en god motpart til rapporten vår: Den omhandler institusjonell bakgrunn for området.

Elever som jevnlig deltar i dramaaktiviteter, er mer villig til å stemme og delta aktivt i offentlige spørsmål (se avsnitt B.3.). På denne måten kan drama og teater i undervisning være et nyttig verktøy for å kanalisere elevene mot Europakommisjonens **åpne konsultasjoner**, for eksempel "Sosial dialog"³⁴ eller "Din stemme i Europa"³⁵.

A.6. Innføring i forskningsmetodologien

Forskningen vår anvendte en *longitudinell flerkulturell design*, som innebærer at vi har målt effekten av drama og teater i undervisning i forskjellige kulturer (flerkulturelt) over tid (longitudinelt)³⁶. Vi har fire viktige forskningsaspekter å holde rede på når effektene av nøkkelkompetansene undersøkes:

1. **Kultur:** data ble innsamlet fra "utdanningsfeltet" i tolv forskjellige land (se figur 1). Nord og sør, øst og vest, EU og ikke-EU inngår i utvalget vårt.

28 <http://www.creativitycultureeducation.org/data/files/5-b-arts-in-education-and-creativity-2nd-edition-91.pdf>

29 http://www.keanet.eu/docs/execsum_creativity_english%20.pdf

30 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/year09/manifesto_en.pdf

31 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc2082_en.htm

32 http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC55645_Creativity%20Survey%20Brochure.pdf

33 http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113EN.pdf

34 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=329&langId=en>

35 http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm

36 Merk: Alt forskningsrelatert materiale i denne boken, inkludert delene om metodologi og resultatene, er skrevet på en forenklet og lett forståelig måte snarere enn på formen til forskningstidsskrifter. Grunnen til dette er at boken er skrevet for en bred gruppe involverte innen utdanning og kultur og ikke bare et akademisk publikum. Resultatene vil også publiseres i forskningstidsskrift med behørig språk, format og matematiske, statistiske data. Vi har prøvd å bare bruke de mest nødvendige vitenskaplige begrepene her og forklare dem tydelig i teksten.

2. *Type drama og teater i undervisning-aktivitet*: Tre forskjellige typer grupper som behandles forskjellig, ble undersøkt i hver kultur (se figur 1 og 3):
- Forskningsgrupper med et engangstilfelle av teater og drama: hvor vi måler effektene av teater og drama som en engangserfaring over et par skoletimers varighet (f.eks. teater i undervisning-program) er målt,
  - Forskningsgrupper med "kontinuerlige, jevnlige teater- og dramaaktiviteter": hvor effektene av jevnlige møter i løpet av en 4 måneder lang periode (dvs. ungdomsgrupper som forbereder teateroppføringer eller arbeider med dramaprosesser) er målt (minimumet var 10 tilfeller i løpet av 4 måneder),
  - Kontrollgrupper for begge forskningsgruppene: Hvor det var ingen forekomster av teater- og dramaaktiviteter i undervisningen. Disse gruppene gikk på samme skole eller tilhørte veldig like miljøer til forskningsgruppene. Når et eksperiment utføres i den hensikt å fastslå effekten av én enkelt variabel av interesse, brukes en kontroll for å begrense så mye som mulig utilsiktet påvirkning av andre variabler på samme systemet. I DICE-forskningen er hver gruppe av ungdommer som deltar i en drama og teater i undervisning-aktivitet, målt opp mot en kontrollgruppe som hadde så mange identiske kjennetegn til felles som mulig (i de fleste tilfeller fra samme skole og samme årskull). Ideelt sett er eneste forskjellen at de ikke deltar i noen aktiviteter innen drama og teater i undervisning.
3. *Elevenes alder*: Ungdom i alderen 13–16 ble undersøkt i forskningsstudien. Vi valgte å undersøke tenåringer fordi: (1) fra utviklingspsykologiens synspunkt er disse årene grunnleggende for holdninger (f.eks. selvtilit). Holdninger er aspekter ved nøkkelkompetansene som det har vært lagt litt for lite vekt på, men tenåringer er avhengig av sosial interaksjon for å forme sine identiteter. Vi var interessert i hvordan drama og teater i undervisning kan bidra i denne veldig følelsesvare perioden; (2) definisjonene av nøkkelkompetansene er forslag til "utdata" og følgelig en "veiledning" for utdanning: Ungdom er nærmere disse utdataene; (3) ett av målene i undervisning er å forberede for livet: Dette kan best måles blant eldre barn; (4) aktiviteter innen teater og drama i undervisning for denne aldersgruppen varierer mellom forskjellige europeiske land: Mens tilbudet i enkelte land på teater- og dramafeltet for denne aldersgruppen er lite (f.eks. Norge), er det i andre land stor tro på effekten blant teater- og dramapedagoger på å utvikle kompetanser, holdninger og ferdigheter gjennom aktiviteter innen drama og teater i undervisning i den aldersgruppen (f.eks. Ungarn); (5) reliabel

måling av holdninger er mer oppnåelig i den aldersgruppen (f.eks. er ikke spørreskjemaer reliable med svært små barn).

4. *Tid*: To longitudinelle undersøkelser ble foretatt for å demonstrere noen robuste virkninger av aktiviteter innen drama og teater i undervisning på nøkkelkompetanser: en 4 måneder lang design for kontinuerlig og en kortvarig (1 måned lang) design for én enkeltaktivitet (**se figur 2**).

Datainnsamlingspunktene var som følger:

- a. For grupper med et engangstilfelle av teater og drama og deres kontrollgrupper (i perioden mellom 1. oktober 2009 og 31. januar 2010):
  - *Data fra inndataspørreskjemaer*: to uker før tilfellet,
  - *Observasjonsdata*: under tilfellet,
  - *Data fra utdataspørreskjemaer*: to uker etter tilfellet,
- b. For grupper med jevnlig teater- og dramaaktiviteter og deres kontrollgrupper:
  - *Data fra inndataspørreskjemaer*: mellom 21. september og 15. oktober 2009.
  - *Observasjonsdata*: under en teater- og dramaaktivitet i perioden mellom 15. november og 15. desember 2009,
  - *Data fra utdataspørreskjemaer*: i januar 2010 (for noen få grupper: i desember 2009).

Sammendrag: For *forskningsgrupper som fikk drama og teater som en engangserfaring* var forskningsperioden fire uker, for *kontinuerlige* var den 3 til 4 måneder. Selv om den målte perioden var kort, var den lang nok til å angi om noen endringer inntraff og til å anslå hvilken effekt som det spesifikke opplegget ville hatt på lang sikt. (Hvis det er en liten, men signifikant positiv endring i løpet av fire måneder, kan vi forvente at en stor endring i samme retning ville være sannsynlig over flere år.)

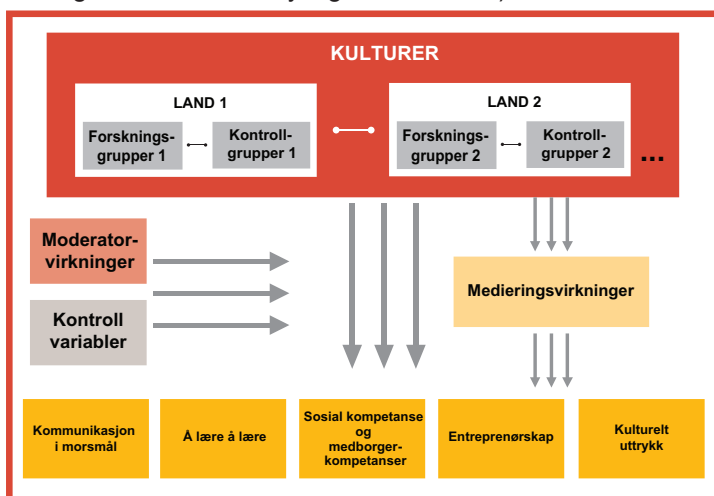

Diagram 2. Tverrkulturelt aspekt ved forskningen.

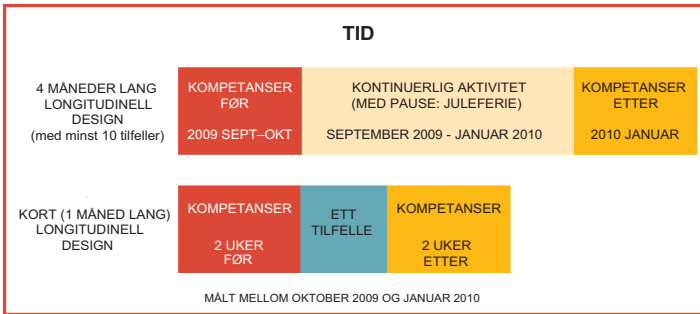

Diagram 3. Tidsaspekt ved forskningen (longitudinell design).

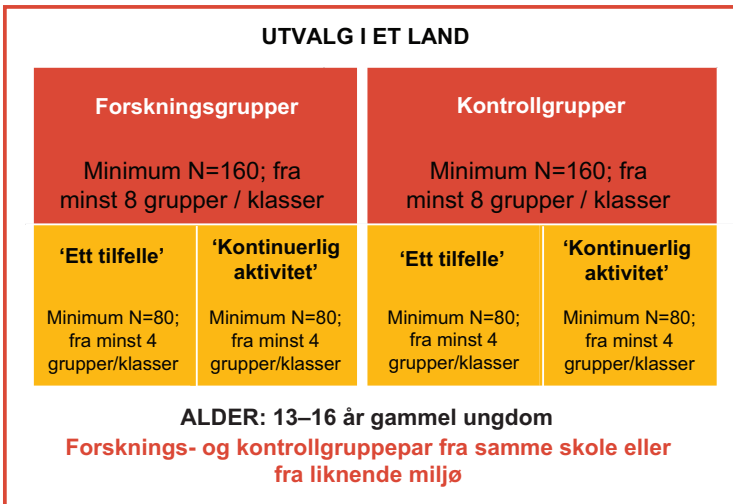

Diagram 4. Utvalgstruktur i et land.

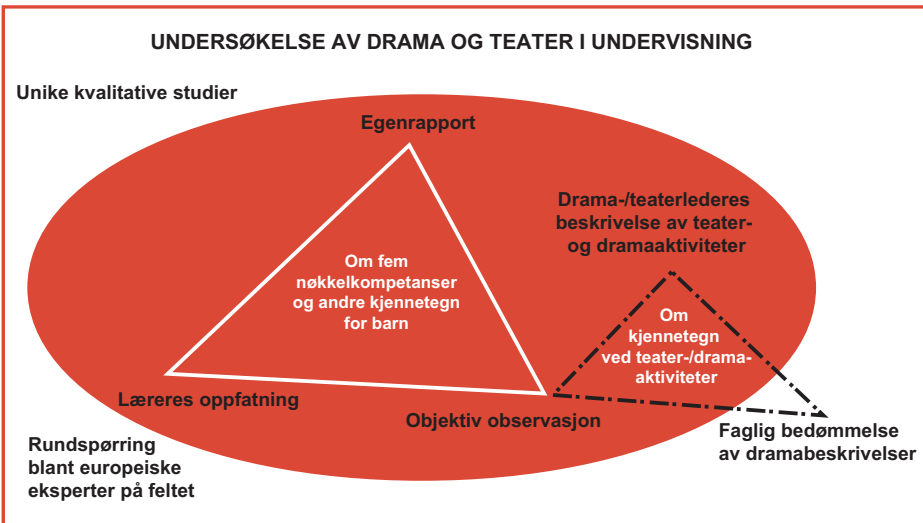

Diagram 5. Utvalgstruktur i et land.

B Resultater

B.0. Beskrivende statistikk

Antall elever målt

Innenfor DICE-forskning er det data fra til sammen 4475 elever med omtrent samme antall gutter som jenter. 1080 forskjellige variabler ble målt per elev.³⁷

- 938 fortalte at de jevnlig deltok i drama og teater i undervisning-aktiviteter før DICE-prosjektet. De fleste av disse er i forskningsgruppene.

Dette betyr nøyaktig **4 833 000** celler med unike data, flere hundretusener forbindelser, interaksjoner og forhold å undersøke blant variabler, en statistisk utdatafil på 1,23 GB (bare fra de aller første og grunnleggende analysene), og potensial for flere dusin publikasjoner i kommende år. Det som synes å være de viktigste resultatene er presentert nedenfor for første gang.

³⁷ Inkludert opprinnelig målte variabler samt beregnede, f.eks. gjennomsnittlig verdi på skalaer.

Hovedkjennetegnene ved oppleggene innen drama og teater i undervisning som er målt

111 forskjellige opplegg innen drama og teater i undervisning er målt, hvorav

- 56 var kontinuerlige og 55 var engangstilfeller.
- 83 grupper var homogene (elevene var fra samme klasse) og 25 var heterogene (elever fra forskjellige klasser eller skoler). (Data mangler i 3 tilfeller.)
- Fordelingen av oppleggene blant landene er som følger: Nederland: 6, Norge: 7, Palestina: 13, Polen: 10, Portugal: 6, Romania: 7, Serbia: 7, Slovenia: 12, Storbritannia: 6, Sverige: 7, Tsjekkia: 4, Ungarn: 26.

Merk:
På grunn av den store mengden og kompleksiteten til dataene, vil det ta flere hundre (eller mer sannsynlig flere tusen) sider å omhandle alle forskningsresultatene. Resultatene som vises her, er bare et utvalg. Publisering av alle resultatene på detaljert form blir oppgaven i kommende år.

Utvalget er altså ikke bare stort, men også veldig heterogent og følgelig representativt for dagens aktiviteter innen drama og teater i undervisning i Europa.

B.1. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "Kommunikasjon i morsmål"

Når de innlagte målingsdataene analyseres med sammenligning av de elevene som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, og de som ikke gjør det, oppdages det signifikante forskjeller på følgende skalaer:

Kommunikasjon i morsmål

Kommunikasjon i morsmål er evnen til å uttrykke og tolke tanker, følelser og fakta både muntlig og skriftlig (lytte, snakke, lese og skrive), og kommunisere språklig på en formålstjenlig måte i det fulle spekteret av sosiale og kulturelle sammenhenger – utdanning og opplæring, arbeid, hjem og fritid, i henhold til deres spesifikke behov og omstendigheter.

Anbefaling fra Europaparlamentet og Rådet av 18. desember 2006 om nøkkelkompetanser for livslang læring

Skala	Noen typiske spørsmål fra skalaen	Snittverdi hos de som deltar i drama	Snittverdi hos de som IKKE deltar i drama	Differanse	Signifikans
Lesing og forståelse (egenvurdering)	"Det er enkelt for meg å forstå hva som står i skolebøker" "Jeg liker å lese." "Jeg forstår metaforer og symboler." "Det er lett å lese aviser."	3,8459	3,6352	4,21 %	$p < 0,000$
Trygghet ved kommunikasjon (egenvurdering)	"Jeg synes det er flaut å snakke i en stor forsamling." (resultat telles omvendt) "Jeg tør å si hva jeg mener."	3,7929	3,5499	4,86 %	$p < 0,000$
Humor (egenvurdering)	"Jeg har humoristisk sans."	4,2508	4,0723	3,57 %	$p < 0,000$

Tabell 1. Elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, sammenlignet med de som ikke gjør det, i henhold til nøkkelkompetansen "Kommunikasjon i morsmålet".

Oppsummert synes det som om de elevene som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, føler seg tryggere i lesing, forståelse av oppgaver, kommunikasjon og humor.

Signifikans, p-verdi:

I statistikk anses et resultat for å være statistisk signifikant hvis det er usannsynlig at det inntraff tilfeldig. Graden av signifikans uttrykkes med p-verdi og jo lavere den er, desto mer signifikant er resultatet. P-verdien skal ganges med 100 og leses som en prosent, dvs. at når $p = 0,02$ så betyr det at muligheten for at resultatet inntraff tilfeldig er 2 %. I samfunnsvitenskap anses $p < 0,05$ for å være signifikant og $p < 0,01$ anses for å være sterkt signifikant. ALLE resultatene angitt i denne boken, er signifikant ($p < 0,05$ eller mindre). Når $p < 0,000$ er det en veldig sterk signifikans og det betyr at det er veldig usannsynlig at resultatet skyldtes en tilfeldighet, og veldig sannsynlig at det skyldtes den effekten vi målte. Vi gjentar ikke dette punktet for hver av tabellene, men vær oppmerksom på at slik en sterk signifikans er veldig sjelden i samfunnsvitenskap, så de fleste av de drøftede resultatene har ekstremt høy signifikans.

B.2. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkel-kompetansen "Å lære å lære"

Når de innlagte målingsdataene analyseres med sammenligning av de elevene som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, og de som ikke gjør det, oppdages det signifikante forskjeller på følgende skalaer:

Å lære å lære

"Å lære å lære" er evnen til å strebe etter og holde fast ved læring. Enkeltpersoner skal kunne organisere sin egen læring, inkludert gjennom effektiv forvaltning av tid og informasjon, både enkeltvis og i grupper. Kompetansen inkluderer forståelse av sin egen læringsprosess og behov, identifisering av tilgjengelige muligheter og evnen til å takle hindringer for å oppnå læring. Det betyr å innhente, behandle og ta opp i seg ny kunnskap og nye ferdigheter samt søke og utnytte veiledning. Å lære å lære engasjerer de som lærer, til å bygge på tidligere læring og livserfaring for å bruke og anvende kunnskap og ferdigheter i en rekke forskjellige sammenhenger – i hjemmet, på jobben, under utdanning og under opplæring. Motivasjon og trygghet er viktige for en enkeltpersons kompetanse.

Anbefaling fra Europaparlamentet og Rådet av 18. desember 2006 om nøkkelkompetanser for livslang læring

Skala	Noen typiske spørsmål fra skalaen	Snittverdi hos de som deltar i drama	Snittverdi hos de som IKKE deltar i drama	Differanse	Signifikans
Humor (egenvurdering)	"Det å bruke fantasien er viktig for meg." "Det å være kreativ er viktig for meg (for eksempel eksperimentere, arbeide på ulike måter)."	3,6045	3,2586	6,9 %	p < 0,000
Like seg på skolen	"Timene er interessante." "Jeg liker å gå på skolen." "Lærerne mine vet hvordan de skal undervise meg på best mulig måte."	3,2968	3,1713	2,51 %	p < 0,000
Hvordan de føler seg på skolen	En stige fra 1 til 10, hvor 10 betyr at de hadde det flott mesteparten av tiden på skolen, og 1 betyr at de hadde det forferdelig mesteparten av tiden.	7,21	6,91	6 %	p < 0,000

Tabell 2. Elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, sammenlignet med de som ikke gjør det, i henhold til nøkkelkompetansen "Å lære å lære".

Oppsummert synes det som om elevene som jevnlig deltar i drama og teater i undervisning, har større tendens til å føle seg kreative, liker bedre å gå på skolen enn sine medelever og liker skoleaktiviteter bedre.

Effekten av drama og teater i undervisningen-aktiviteter på kreativitet synes åpenbar og forskningsresultatene underbygger denne hypotesen. Følgende diagram illustrerer endringene i inn- og utverdier hos kontroll- og forskningsgruppen på en egenvurderingsskala av kreativitet hos elever som aldri før har deltatt i drama og teater i undervisning. Differansen er signifikant ($p < 0,028$).

I noen få tilfeller kan drama- og teateraktiviteter til og med ha virkning på elevenes snittkarakter (inkludert alle karakterer, ikke bare de humanistiske fagene). Dette er tilfellet i de kontinuerlige gruppene i Palestina hvor karakterene er beregnet i prosenter. Følgende diagram sier sitt.

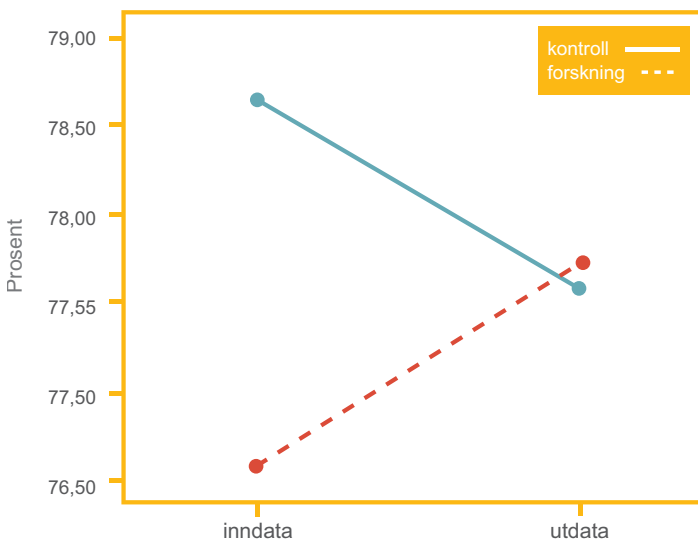

Diagram 6. Differansene mellom den palestinske forskningsgruppen (som har deltatt i aktiviteter innen drama og teater i undervisning i tre måneder) og kontrollgruppen (som ikke har) i elevenes snittkarakter.

Gitt at tiden som gikk mellom inndata- og utdatamålingene bare var tre måneder, kan vi forestille oss de langsiktige effektene av drama- og teateraktiviteter i undervisning på elevenes skoleprestasjoner...

B.3. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen

”Mellommenneske-, flerkultur-, sosial- og medborgerkompetanse”

Når de innlagte målingsdataene analyseres med sammenligning av de elevene som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, og de som ikke gjør det, oppdages det signifikante forskjeller på følgende skalaer:

Mellommenneske-, flerkultur-, sosial- og medborgerkompetanse

Disse kompetansene dekker alle former for oppførsel som gjør enkeltpersoner i stand til å delta på en virkningsfull og konstruktiv måte sosialt og i arbeidslivet, særlig i stadig mer mangfoldige samfunn, og løse konflikter der det er nødvendig. Medborgerskapskompetanse utrunder enkeltpersoner til å delta fullstendig i samfunnslivet, basert på kunnskaper om sosiale og politiske konsepter og strukturer og en satsning på aktiv og demokratisk deltakelse.

Anbefaling fra Europaparlamentet og Rådet av 18. desember 2006 om nøkkelkompetanser for livslang læring

Skala	Noen typiske spørsmål fra skalaen	Snittverdi hos de som deltar i drama	Snittverdi hos de som IKKE deltar i drama	Differanse	Signifikans
Empatisk perspektiv	”Noen ganger prøver jeg å forstå vennene mine bedre ved å tenke meg til hvordan ting ser ut fra deres ståsted.” ”Jeg mener en sak har alltid to sider og jeg prøver å se den fra begge sider.”	3,7108	3,5845	2,53 %	p < 0,000
Empati	”Jeg har ofte medfølelse for de som er dårligere stilt enn meg.” ”Når jeg ser noen som blir utnyttet, får jeg på en måte lyst til å beskytte dem.”	3,9145	3,7072	4,15 %	p < 0,000
Problemløsning	”Jeg løser de fleste problemene i dagliglivet.” ”Jeg løser de fleste situasjoner hvis noen skulle bli forvilet.” ”Jeg forsøker å tenke på forskjellige måter å løse problemer på.”	3,7542	3,6419	2,25 %	p < 0,000
Takle stress	”Jeg planlegger hva jeg skal gjøre.” ”Jeg prøver å analysere problemer som oppstår for å forstå dem bedre.”	3,6978	3,6420	1,12 %	p < 0,052

Skala	Noen typiske spørsmål fra skalaen	Snittverdi hos de som deltar i drama	Snittverdi hos de som IKKE deltar i drama	Differanse	Signifikans
Dominans i klassen	"Hvordan bedømmer du din egen situasjon i klassen? Velg den mest passende beskrivelsen. 1. Jeg er en dominerende person innenfor en gruppering av elever i klassen. 2. Jeg er ikke en dominerende person, men tilhører en gjeng/gruppe. 3. Jeg har venner, men tilhører ikke en gjeng/gruppe. 4. Jeg er vanligvis alene."	2,17	2,11	1,2 %	p < 0,020
Sosial aksept av utgruppe (dårligst ansette etnisitet, minoritet eller nasjonalitet)	"1. Jeg ville ikke hatt noe problem med å bo i samme land som dem. 2. Det ville ikke vært noe problem hvis de var naboene mine."	3,1865	2,5051	13,63 %	p < 0,000
Sosial aksept av en ukjent nasjonalitet	3. Jeg ville ikke hatt noe problem med å sitte ved samme pult som dem i klassen. 4. Jeg ville ikke hatt noe problem med å hjelpe dem hvis de var i vanskeligheter (i gaten). 5. Jeg ville ikke hatt noe problem med å være venner med dem. 6. Jeg ville ikke hatt problemer med å være kjæreste med en som er..."	3,3333	2,7183	12,3 %	p < 0,000
Villighet til å stemme	Hvis du kunne delta i en demokratisk avgjørelse og hadde mulighet til å uttrykke din egen mening; og kunne gå og stemme i en bestemt sak, ville du da gjøre det? • på skolen din (for eksempel i elevrådsvalget)? • i byen din (for eksempel i kommunevalget)? • i landet ditt (for eksempel ved stortingsvalget)? • i valget på Europaparlamentet?"	0,6611	0,5831	7,8 %	p < 0,000
Aktiv deltakelse	"Kan du se for deg at du • driver kampanje eller argumenterer for en viktig offentlig sak • uttrykker din mening i en viktig sak i aviser, radio eller på TV • driver kampanje som aktivist for en humanitær sak	0,6420	0,5268	11,5 %	p < 0,000

Tabell 3. Elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, sammenlignet med de som ikke gjør det, i henhold til nøkkelkompetansen "Mellommenneske-, flerkultur-, sosial- og medborgerkompetanse".

Oppsummert utviser elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, mer empati: De viser empati for andre og de er mer i stand til å skifte perspektivet sitt. De er flinkere til å løse problemer og takle stress. De har større sannsynlighet for å være sentrale personer i klassen. De er betydelig mer tolerante mot både minoriteter og utlendinger og de er mye mer aktive borgere: De viser mer interesse for å stemme og delta i offentlige spørsmål.

Følgende diagram er en klar illustrasjon av hvordan sosial aksept av utgrupper endres i forskningsgruppen og kontrollgruppen.

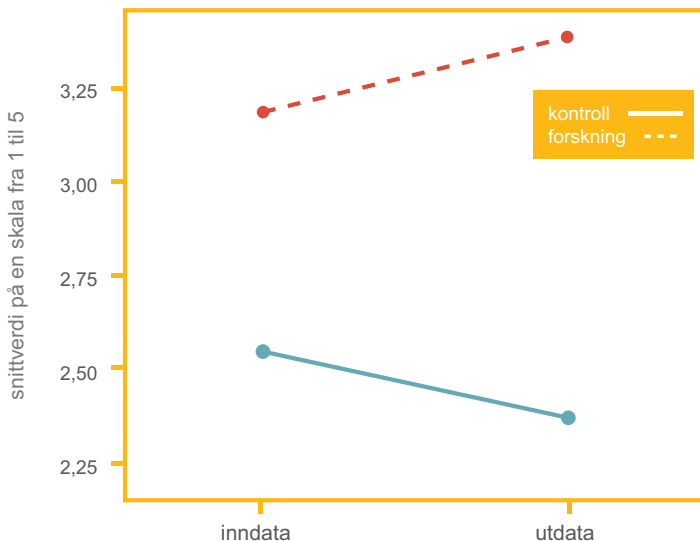

Diagram 7. Forskjellene mellom den kontinuerlige forskningsgruppen (som har deltatt i aktiviteter innen drama og teater i undervisning) og kontrollgruppen (som ikke har) i aksept av utgruppen (landets dårligst ansette nasjonalitet eller minoritet).

B.4. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen ”entreprenørskap”

Vi opprettet to skalaer for å måle denne kompetansen: Den ene var en egenvurdering av entreprenørskap og nyskapning og den andre målte graden av engasjement for å oppnå bredere mål i fremtiden. Når de innlagte målingsdataene analyseres med

Entreprenørskap

Entreprenørskap viser til en enkeltpersons evne til å gjøre ideer om til handling. Det inkluderer kreativitet, nyskapning og risikovillighet samt muligheten til å planlegge og lede prosjekter for å oppnå mål. Dette støtter alle i hverdagen både i hjemmet og i samfunnet, gjør ansatte klar over sammenhengen i arbeidet deres og gjør dem i stand til å gripe muligheter, og er fundamentet for mer spesifikke ferdigheter og kunnskap som behøves av gründere som setter i gang sosial eller økonomisk aktivitet.

Anbefaling fra Europaparlamentet og Rådet av 18. desember 2006 om nøkkelkompetanser for livslang læring

sammenligning av de elevene som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning og de som ikke gjør det, oppdages det signifikante forskjeller på begge disse skalaene:

Skala	Noen typiske spørsmål fra skalaen	Snittverdi hos de som deltar i drama	Snittverdi hos de som IKKE deltar i drama	Differanse	Signifikans
Egenvurdering av entreprenørskap og nyskapning	"Jeg kan se muligheter til å endre ting, der andre ikke kan eller vil." "Jeg kan overvinne min frykt for fare, hvis jeg ser mulige løsninger."	3,7021	3,5393	3,26 %	p < 0,000
Grad av engasjement	"Tror du at du har evner til, og er du interessert i, å gjøre de følgende tingene når du er voksen, i FRAMTIDEN? • lede ditt eget firma • finne opp nye ting	3,3624	3,2431	2,39 %	p < 0,000

Tabell 4. Elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, sammenlignet med de som ikke gjør det, i henhold til nøkkelkompetansen "Kulturelt uttrykk".

Oppsummert er elever som jevnlig deltar i drama og teater i undervisningsaktivitet, mer nyskapende og iverksettende og viser større engasjement for fremtiden sin og har mer planer.

B.5. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen "kulturelt uttrykk"

Når de innlagte målingsdataene analyseres med sammenligning av de elevene som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, og de som ikke gjør det, oppdages det signifikante forskjeller på følgende skalaer:

Kulturelt uttrykk

Forståelse av viktigheten av å uttrykke ideer, erfaringer og følelser kreativt i en rekke medier, inkludert musikk, scenekunst, litteratur og billedkunst. Selvutfoldelse gjennom forskjellige medier [...]. Ferdigheter inkluderer også evnen til å knytte ens egne kreative og uttrykkende perspektiver til andres meninger. [...] En sterk grad av identitet er grunnlaget for respekt og [en] åpen holdning til mangfoldet av kulturelle uttrykk.

Anbefaling fra Europaparlamentet og Rådet av 18. desember 2006 om nøkkelkompetanser for livslang læring

Skala	Noen typiske spørsmål fra skalaen	Snittverdi hos de som deltar i drama	Snittverdi hos de som IKKE deltar i drama	Differanse	Signifikans
gå på klassiske kulturelle tilbud	"Se/gå på en kunstutstilling" "Se/gå på en teaterforestilling" "Høre/gå på en konsert med klassisk musikk"	3,4078	2,9535	9,09 %	p < 0,000
gå på kino	"Se film på kino"	4,4528	4,3727	1,6 %	p < 0,014
gå på populære kulturelle tilbud	"Høre/gå på en konsert med popmusikk" "Se/gå på en danseforestilling"	3,7875	3,4579	6,59 %	p < 0,000
deltakelse i kunstaktiviteter	"delta på et kurs i kunst og håndverk?" "delta på et filmkurs?" "delta i et orkester?" "delta i et ungdomsteater?" "lage egne blad?"	2,0668	1,4084	13,17 %	p < 0,000
deltakelse i nye medier og musikk	"mikse musikk?" "lage videoer?" "lage musikk?" "lage sanger?"	2,2200	1,8714	7,00 %	p < 0,000
skrive	"skrive noveller/romaner/dikt/skuespill?" "skrive egen dagbok?"	2,6119	1,7901	16,44 %	p < 0,000
deltakelse i bildende kunst	"tegne eller male?" "arbeide med hendene (kunst og håndverk)?" "fotografere?" "lage digital kunst?"	2,8861	2,4990	7,74 %	p < 0,000
deltakelse i scenekunst	"danse?" "i en dansegruppe?" "sette opp skuespill?"	2,7005	1,9333	15,34 %	p < 0,000
viktighet	"Hvor viktig er kultur for deg?"	7,93	7,21	7,2 %	p < 0,000

Tabell 5. Elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, sammenlignet med de som ikke gjør det, i henhold til nøkkelkompetansen "Kulturelt uttrykk".

Disse resultatene kan enkelt oppsummeres. Det å gå på teater- og dramaaktiviteter har en sterk overføringseffekt på andre sjangre av kunst og kultur, og ikke bare scenekunst, men også skriving, lage musikk, filmer, håndverk, og gå på alle former for kunst- og kulturaktiviteter. Det er viktig å være oppmerksom på at disse resultatene også understreker drama og teater i undervisning sin fellesskapsbyggende virkning: Noen av de største forskjellene måles på kulturelle aktiviteter som gjøres i gruppe.

B.6. Virkning av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetansen ”Alt dette og mere til”

La oss ta en titt på hvorvidt deltakelse i aktiviteter innen drama og teater i undervisning har virkning på livskvaliteten generelt og på ungdoms engasjement på et bredt spekter av aktiviteter og sosiale forhold.

Nedenstående tabell viser hvor mye tid

gjennomsnittseleven bruker på forskjellige aktiviteter.

Vi sammenlignet de elevene som angav at de deltok

jevnlign i aktiviteter innen drama og teater i undervisning med de som ikke gjorde det. Der forskjellene mellom de to gruppene er signifikant ($p < 0,05$ eller vanligvis bedre), er større enn- eller mindre enn-symbolet hvitt slik at det tydelig angis hvilken gruppe som har høyere gjennomsnitt.

Selv om noen av de målte endringene i boken er små (mens andre er påtakelig store), er det viktig å huske på at bare 1–4 måneder har gått siden inn- og utdatamålingene. En kan forestille seg effektene hvis hele skoleverket hadde tilgang til drama og teater i undervisning: Hvis det som vist her, kan påvirke alle kompetansene på en målbar måte etter bare på noen få måneder, kan vi anta at virkningen kunne bli mye større på lang sikt.

Deltar du jevnlig i drama- eller teaterverksteder eller -timer? (inndatamåling)

	NEI		JA
PÅ EN DAG / TIMER	Timer		Timer
sov	8,0083	>	7,9061
slappet av	1,712	>	1,704
spiste	1,447	<	1,524
på skolen	6,317	<	6,403
lære noe etter skoletid	1,575	<	1,603
leste (ikke lekser)	0,760	<	0,971
så på TV	1,719	>	1,612
surfet på Internett	1,797	>	1,770
spilte dataspill	0,898	>	0,773
gjorde lekser	0,885	<	0,973
lekte, snakket, brukte tid sammen med andre i familien	1,652	<	1,840
passet yngre søsken	0,496	<	0,579
FORRIGE UKE / HVOR OFTE	antall ganger		antall ganger
var sammen med venner	4,34	<	4,48
drev med sport	2,82	<	2,71
brukte tid på hobbyen min	3,35	<	3,40
så på, hørte på eller leste om nyheter	3,08	<	3,23
gjorde ting for familien min (for eksempel handlet, laget mat, fikset ting, laget klær)	2,48	<	2,70
deltidsjobb	0,28	<	0,39
kreative aktiviteter (f.eks. laget musikk, skrev, spilte teater, danset osv.)	1,95	<	3,00

FORRIGE MÅNED / HVOR OFTE	antall ganger	<	antall ganger
var på kino	1,01	<	1,26
var på teater, utstillinger eller museum	0,50	<	0,96
var på shoppingsentra/marked	4,59	<	5,06
var på klubb, diskotek, konserter	1,25	<	1,31
ba, var i kirke/moske/synagoge	5,43	<	6,64
gjorde ting i gaten	6,61	<	6,62
fjelltur/spaserte/syklet	5,92	>	6,46

Tabell 6. Sammenligning av daglige aktiviteter for elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, og elever som ikke gjør det.

De mest betydelige konklusjonene vi kan trekke fra disse resultatene er at ungdom som regelmessig deltar i teater- og dramaaktiviteter, bruker mer tid på aktiviteter som har en sosial dimensjon – både hjemme (f.eks. med familien, passe yngre søsken) og i det bredere samfunnet (f.eks. de har større sannsynlig for å ha deltidsjobb, tilbringe tid med venner og mer hyppig gå på kunststeder og -arrangementer). På den annen side bruker de mindre tid på å se på TV og spille dataspill.

B.7. Læreres evalueringer

Klasselærere ble bedt om å evaluere alle elevene (forskning og kontroll) når det gjelder de fem kompetansene. Når de innlagte målingsdataene analyseres med sammenligning av de elevene som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning og de som ikke gjør det, oppdages det signifikante forskjeller på skalaene for alle fem kompetanser:

Skala	Noen typiske spørsmål fra skalaen	Snittverdi hos de som deltar i drama	Snittverdi hos de som IKKE deltar i drama	Differanse	Signifikans
Kommunikasjon	Han/hun tørr alltid si sin mening. Han/hun snakker mye. Han/hun er sjenert når det gjelder å snakke til en stor forsamling. (tolket omvendt) Han/hun uttrykker klart sin mening.	3,5790	3,4018	3,54 %	p < 0,000

A lære å lære	<p>Det er lett for han/henne å forstå skolebøkene. Hans/hennes langtidshu-kommelse er god. Hans/hennes generelle skoleprestasjoner er. Han/hun kan se sammenhenger og kan trekke konklusjoner. Han/hun kan observere nøye. Han/hun bruker mye tid på skolearbeid fordi han/hun liker å lære. Han/hun liker å prøve ut ulike løsninger. Han/hun er motivert og entusiastisk når han/hun arbeider. Han/hun har mange egne ideer. Han/hun kjenner sine sterke sider.</p>	3,6702	3,4892	3,62 %	p < 0,000
Sosial kompetanse og medborgerkompetanse	<p>Han/hun aksepterer andres meninger. Han/hun er samarbeidsvillig med voksne. Han/hun takler konflikter på en god måte. Han/hun er tålmodig og har evne til å kunne vente. Han/hun er hjelpsom. Han/hun samarbeider godt med sine klassekamerater. Hvis han/hun har et problem så kan han/hun be om hjelp og si hva problemet er.</p>	3,8534	3,7175	2,72 %	p < 0,000
Entreprenørskap	<p>Han/hun er interessert i forretningsverdenen. Han/hun kan oppdage muligheter som klassekameratene overser. Han/hun kan ha egne drømmer om å forbedre verden. Han/hun kan endre og tilpasse egne ideer, hvis det kan overtale flere til å samarbeide med seg.</p>	3,4809	3,3279	3,06 %	p < 0,000
Kulturell forståelse	<p>Han/hun liker å se på og delta i kunstneriske aktiviteter. Hun/han liker å delta i dramaaktiviteter. Han/hun er interessert i visuell kunst og kultur. Han/hun liker og nyter musikk. Hans/hennes måte å uttrykke seg på er rik på følelser. Han/hun er åpen for personlige, emosjonelle og estetiske erfaringer. Han/hun er flink til å uttrykke seg non-verbalt.</p>	3,8580	3,4928	7,3 %	p < 0,000

Tabell 7. Elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater i undervisning, sammenlignet med de som ikke gjør det, i henhold til vurderingen fra lærerne deres når det gjelder de fem nøkkelkompetansene.

Kort sagt: **Lærere observerer at de elevene som har deltatt i aktiviteter innen drama og teater i undervisning blir signifikant bedre i de fleste kompetansene enn de elevene som ikke har gjort det.**

Selv om de målte endringene er små, er det viktig å huske på at bare 1–4 måneder har gått siden inn- og utdatamålingene. Hvis det var kontinuerlig tilgang til opplegg innen drama og teater i undervisning og forutsatt den samme tendensen til virkning, kan elevenes resultater forventes å forbedres betydelig i løpet av en lengre periode.

B.8. Generelle resultater av observasjonene

Som klasseromsobservasjonsstudier viser³⁹ så ønsker elevene å dele sine erfaringer med andre til tross for det faktum at de vanligvis er engstelige hvis andre ser hva de gjør. Men på grunn av denne engstelsen starter de sjelden slike samtaler og har ikke tendens til å frivillig snakke under klassesdrøftinger, og snakker kun når de blir bedt om det av læreren. I henhold til E. C.

Wraggs resultater⁴⁰, starter for det meste læreren alle klasseromsprosedyrer uten å være klar over det faktum at bare et lite antall barn tar aktivt del i slike prosedyrer. Bare den såkalte hovedkjernen, de 7–8 barna som sitter midt i klasserommet, svarer.

Tradisjonelle undervisningsmetoder, med teknikker hvor læreren holder seg ved tavlen, skaper ikke interaktive læringsmiljøer. I denne typen situasjon har eleven rollen som passiv deltaker, mens læreren har rollen som aktiv instruktør. Som Novak forklarer⁴¹, er tradisjonell undervisning fokusert på at læreren styrer læringsmiljøet. Læreren har makt og ansvar og anser elevene for å være kunnskapshull som må fylles med informasjon.

Denne tradisjonelle praksisen står i kontrast til barnesentrerte tilnæringsmåter hvor elevene har kontroll over egen læring og makten og ansvaret er elevenes. Læring i denne situasjonen kan være uavhengig, samarbeidende og konkurrerende. Drama og teater i undervisning som en pedagogisk metode står sentralt i den barnesentrerte tradisjonen. I stedet for å se på barn som inaktive

39 Se elementene i vedlagt bibliografi.

40 Wragg, E.C. (1994) *An introduction to classroom observation*, Routledge, s. 113.

41 Novak, J. (1998) *Learning, Creating and Using Knowledge: Concept Maps as Facilitative Tools in Schools and Corporations*; Lawrence Erlbaum Associates, Inc; New Jersey, s. 24-25.

enheter, prøver den å støtte deres aktive skaperrolle i læringsprosessen. For at dette målet skal oppnås under arbeid med drama og teater i undervisning, bruker lærerne diverse pedagogisk-metodiske verktøy og arbeidsformer som lærerrepresentasjon, elevrepresentasjon, teaterforestilling, klassediskusjon, dramaarbeid i klassen, diskusjon i liten gruppe, dramaarbeid i liten gruppe, arbeid i par og individuelt elevarbeid. Lærere eller dramapedagoger prøver å oppmuntre til diskusjon og fungerer som støttespillere for aktiviteter og prosesser hvor de deltakende barna spiller en aktiv rolle.

I DICE-prosjektet har 110 forskjellige opplegg innen drama og teater i undervisning i alle land blitt observert av to opplærte, uavhengige observatører med nøyaktig samme observasjonsark. Hver av disse observasjonene kan og vil bli analysert uavhengig.

B.9. De viktigste resultatene fra analysene av dramabeskrivelsene

Lederne av hvert undersøkte drama og teater i undervisning-opplegg ble bedt om å fylle ut et egenvurderingsskjema som inneholdt følgende spørsmål:

"Hva slags metoder bruker du under dramaaktivitetene? List dem kort opp. Beskriv også kort de pedagogiske, undervisningsmessige, sosiale og estetiske målene for arbeidet ditt. (Maks 1 side)"

Svarene på dette spørsmålet i alle de 111 undersøkte oppleggene innen drama og teater i undervisning har blitt analysert med både kvalitative og delvis kvantitative metoder. På denne måten kunne vi sammenligne forskjellene og likhetene mellom de 111 forskjellige oppleggene fra tolv forskjellige land. Vi fant overraskende mange flere likheter enn forskjeller. Dette står i kontrast til tidligere erfaringer⁴² hos den analyserende forskeren. På andre undervisningsfelt er det mange flere inkonsekvenser, uregelmessigheter og misforståelser blant representantene på feltet.

42 Noen eksempler: (1) "Quality public education against segregation" REI-project, results of the first monitoring study, Open Society Institute, Budapest, 2005. (2) *Integration in practice* (ed. Szilvia Németh), External evaluation of the work of National Integration Network. National Institute for Public Education, Budapest, 2006.; (3) *The model schools of inclusive education*. Qualitative research, 2009-2010. National Institute for Educational Research and Development. Manuscript.

Tidligere forskningsresultater	DICE-beskrivelsesanalyseresultater
Misforståelse av hovedbegrepene	Veldefinerte, fellesbegreper, samsvar i betydning
Manglende felles formål	Felles formål, klare mål
Pedagogisk-metodiske avvik	Felles kunnskap om pedagogisk-metodiske verktøy
Mangel på internasjonal erfaring	Nysgjerrighet mot internasjonale beste praksiser, nettverk

Tabell 8. Kjennetegn ved tidligere forskningsresultater kontra dramabeskrivelsesanalysen i DICE.

Analysen startet med koding av tematiske spørsmål, felles temaer i alle tekster (koding ble støttet av vitenskapelig programvare, Atlas.ti). På neste analysenivå ble disse tematiske spørsmålene innskrenket og kanalisert inn i hovedkategoriene. Frekvensen av disse spørsmålene viser den samlede "prestisjen" til emnet: Det hyppigste er det viktigste, i henhold til forfatterne av originaltekstene. Så det kan angis at mye større vekt legges på teoretiske spørsmål innen dramaarbeid (mål, innhold, resultater) enn på slik operasjonelle emner som evaluering av barns prestasjoner eller formidling av deres erfaringer (nasjonale og internasjonale turneer).

Hovedtemaer	Forekommende frekvens
1. Mål ved arbeid med drama og teater i undervisning	98
2. Fokus på arbeid med drama og teater i undervisning	78
3. Metoder brukt i arbeid med drama og teater i undervisning	80
4. Resultater ved arbeid med drama og teater i undervisning	61
5. Innhold i arbeid med drama og teater i undervisning	54
6. Konsekvenser av arbeid med drama og teater i undervisning	44
7. Kjennetegn ved ungdom som deltok	28
8. Nasjonale turneer	18
9. Internasjonale turneer	7
10. Evaluering av barn	3

Tabell 9. Temaer som er vanlige i alle dramabeskrivelser.

B.10. De viktigste resultatene fra hovedeksperters undersøkelse – knytte resultater til anbefalinger

I 2009 sendte vi ut en oppfordring til eksperter innen drama og teater i undervisning over hele Europa om å dele sine tanker og vurdere situasjonen for drama og teater i undervisning i landene deres. Deltakelse var åpen for enhver slik ekspert: En elektronisk spørreundersøkelse ble plassert på prosjektets nettsted med nitten åpne spørsmål som varierte fra prestisjen til dramapedagoger i skolen til hvordan myndighetene kan forbedre situasjonen for drama og teater i undervisning.

Til sammen **61** eksperter svarte på oppfordringen. I tillegg til landene i konsortiet hadde vi gleden av å få svar fra eksperter fra Finland, Frankrike og Kroatia. Fordelingen av de svarende på landene var som følger: Finland: 2, Frankrike: 2, Kroatia: 2, Nederland: 2, Norge: 10, Palestina: 1, Polen: 1, Romania: 2, Serbia: 17, Slovenia: 1, Storbritannia: 4, Sverige: 2, Tsjekkia: 2, Ungarn: 13.

Oppsummering av støttende og hemmende faktorer i arbeidet og utbredelse av drama og teater i undervisning

Eksisterende støttende faktorer – generelt sett:

1. Indre motivasjon, personlige ferdigheter, overbevisning;
2. Entusiastisk arbeid, individuelt initiativ;
3. Støttende, erfarne og engasjerte lærere og øverste ledelse på skolene;
4. Teater- og dramapedagoger, -lærere og -forelesere i høyere utdanning;
5. Masternivåstudier på anerkjente universiteter, dramafag regelmessig i lærerutdanningen, seksjoner spesialisert på drama og teater i undervisning, kvalitetsoplæringsmateriell;
6. Arbeid for frivillige organisasjoner, foreninger, teatergrupper, nasjonale teater- og dramaorganisasjoner;
7. Støttende teatre, kunstsentre, kunstråd;
8. Statlige økonomiske subsidier, privat sponing, nasjonale/internasjonale prosjektmidler;
9. Årlige festivaler for drama og teater i undervisning, ekspertverksteder, spesielle publikasjoner, tilstedeværelse i media (artikler, intervjuer, filmer).

Eksisterende hemmende faktorer – generelt sett:

1. Lav motivasjon hos beslutningstakere;
2. Lav motivasjon hos lærere, mangel på foreldreengasjement for drama og teater i undervisning-spørsmål;
3. Kommuner tar ikke drama på alvor, erkjenner ikke effekten på barn;
4. Dominans av tradisjonelle undervisningsmetoder i skoler, lite revurdering av pedagogikk og metode;
5. Lav prestisje for teater og drama som standardfag i skolen;
6. Mangel på universitetsfag som fokuserer på drama og teater i undervisning, lav kvalitet på eksisterende læreropplæringsfag;
7. Dårlig økonomisk støtte og subsidier for drama og teater i undervisning;
8. Mangel på systematisk forskning, ekstern evaluering og tilbakemelding.

C Anbefalinger

C.1. Generelle anbefalinger for nasjonale og lokale myndigheter

Formål: Utarbeide en bevisst strategi for anvendelse av drama og teater i undervisning. Støtte utbredelsen av og forbedre drama og teater i undervisning med juridiske og økonomiske virkemidler.

Beskrivende statistikk (avsnitt B.0.) viser at 84 % av målte opplegg ble organisert for elever i offentlige skoler, mens drama og teater i undervisning inngår i læreplanen i bare 19 % av alle tilfeller. Dette betyr at 65 % av de 111 målte oppleggene innen drama og teater i undervisning har funnet sted i offentlige skoler, men som en utenomfaglig aktivitet, resultat av entusiasme hos pedagoger innen drama og teater i undervisning, lærere og eksterne bevilgninger i de fleste tilfeller.

I dag blir ikke fordelene ved drama og teater i undervisning bevisst utnyttet i de fleste europeiske land. Det er nasjonale og lokale myndigheters ansvar å innføre drama og teater i undervisning i læreplanene i skoler og høyere utdanning, og gi all nødvendig juridisk og økonomisk støtte for fagfeltets utbredelse og forbedring.

Europa 2020, Europas ledende langsiktige strategi spesifiserer også hva nasjonale myndigheter må gjøre for å styrke felt som drama og teater i undervisning under medlemsstatenes ansvar:

Flaggskipsinitiativ: "Ungdom i bevegelse"

På nasjonalt nivå. Medlemsstatene må:

- Sikre effektiv investering i undervisnings- og opplæringssystemene på alle nivåer (barnehage til høyere utdanning);
- Forbedre utdanningsresultater på alle segmenter (barnehage, grunnskole, videregående skole, yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning) med en integrert tilnæringsmåte, inkludert nøkkelkompetansene og satsning på å redusere manglende fullføring av skolegang;

Flaggskipsinitiativ: "En agenda for nye ferdigheter og nye jobber"

På nasjonalt nivå. Medlemsstatene må:

- Sikre at kompetansene som kreves for å ta del i videreopplæring og arbeidsmarkedet, erverves og anerkjennes gjennom generell, yrkesfaglige, og høyere utdanning samt voksenopplæring, inkludert ikke-formell og uformell opplæring;

Våre anbefalinger for nasjonale/lokale myndigheter som dekker de tre områdene: Skoleverket, høyere utdanning samt finansiering og lovgivning.

Skoleverket

Formål: Alle barn bør ha jevnlig tilgang til drama og teater i undervisning i skolegangen, bemyndiget gjennom den nasjonale læreplanen og undervist av godt opplærte teater- og dramaspesialister.

Verktøy:

- Grunnskole (alder 4/6–11/14): Drama og teater i undervisning bør inngå i den nasjonale læreplanen
  - som et læringsmedium på tvers av læreplanen
  - som en kunstform i seg selv.
- Ungdomsskole (alder 11/14–16): Drama og teater i undervisning bør inngå i den nasjonale læreplanen
  - som et eget fag (mist 2 timer i uken)
  - som et læringsmedium på tvers av læreplanen
- Videregående skole (alder 16–18/19): Drama og teater i undervisning bør inngå i den nasjonale læreplanen
  - som et eget fag (mist 2 timer i uken)
  - som et læringsmedium på tvers av læreplanen
  - som kvalifiseringsfag for å komme inn på høyere studium.
- I tillegg til fagets obligatoriske plass i den nasjonale læreplanen, bør alle barn ha muligheten til å oppleve teater i undervisning-programmer og besøke teaterartister, med økonomisk støtte fra lokale/nasjonale myndigheter.
- Lærere som allerede jobber i skolen, bør ha tilgang til praksisopplæring i drama og teater i undervisning. Lærere bør gjøres fortrolige med drama og teater i undervisning for å bygge det inn i hverdagen i skolen for bruk og refleksjon på tvers av læreplanen ikke bare i spesialiserte teater- og dramafag.
- Førskolelærere/-rektor er bør ha grunnleggende, obligatorisk opplæring innenfor drama og teater i undervisning.

Det er interessant å anmerke at i to av landene som gjør det best på PISA-resultatlisten – Canada og Finland – har førstnevnte drama inkludert sammen med de andre kunststartene på skolen, og i Finland (nåværende revidering av deres nasjonale læreplan) anbefales det at læreplankomiteen gir drama tilsvarende status som musikk og bildende kunst. I Australia hvor en ny nasjonal læreplan er under utarbeiding, har alle kunstformene samme status i læreplanen.

Høyere utdanning

Formål: Alle lærere som jobber i europeiske skoler, bør ha grunnleggende kunnskap om hva drama og teater i undervisning er og hvordan emnet kan bidra til forbedring av undervisning og læring. Det må vektlegges at det ikke kan undervises i drama og teater i undervisning uten riktig opplæring.

Verktøy:

- Lærerstudenter bør ha obligatorisk innføringskurs i drama og teater i undervisning som et verktøy i undervisning og læring i sin lærerutdanning (minst 5 ECTS⁴³). Alle lærere bør få opplæring i de forskjellige anvendelsesområdene av drama og teater i undervisning.
- Kompetanse innenfor bruk av drama og teater i undervisning som en metode i lærerutdanning, bør integreres med undervisning i andre fag, for eksempel innenfor pedagogikk, språkfag, samfunnsvitenskap og historie.
- Opplæring av nok teater- og dramapedagoger til å gjøre det mulig for barn og ungdom å få regelmessig tilgang til drama og teater i undervisning undervist av spesialister gjennom hele skolegangen. Fordypningsfag i drama og teater i undervisning bør tilbys av institusjoner for høyere utdanning i alle europeiske land. Eksempler på mulige nivåer: 30 ECTS, 60 ECTS, bachelorgrad, mastergrad, doktorgrad.
- Studenter og kunstnere med grad i teatervitenskap/scenekunststudier bør ha en kurskomponent i drama og teater i undervisning for å kunne undervise som lærer i drama og teater i undervisning (minst 30 ECTS).
- Både kvalitativ og kvantitativ forskning som undersøker nytten av drama og teater i undervisning bør gjennomføres for å gjøre teater- og dramapedagoger og andre utøvere i stand til å utarbeide stadig bedre opplegg.

Finansiering, lovgivning, kommunikasjon og partnerskap

Formål: Det bør etableres solide økonomisk og juridiske fundamentet for drama og teater i undervisning. Sterk og positiv kommunikasjon og partnerskap behøves.

Verktøy:

- Det bør etableres juridisk grunnlag for ovennevnte ideelle omstendigheter for skolesystemet og høyere utdanning.
- Det bør bygges bærekraftige broer på tvers av sektorene mellom utdannings- og kunst- og kultursektorene, ikke bare på papiret. Mange land har de to områdene innenfor samme departement, men likevel fokuseres det svært lite på genrene som kobler de to, som drama og teater i undervisning.
- Heving av profilen for og økonomisk støtte for drama og teater i undervisning innenfor både utdannings- og kunstmiljøene/-sektorene anbefales. Kunst- og kulturaktiviteter bør inngå i alle barns skolegang. Følgelig bør det være basert innenfor skoler og barnehager, ikke bare utenfor dem. Gi anerkjennelse for verdien og effekten av drama og teater i undervisning for barn og ungdoms personlige og sosiale ferdigheter og velvære, aktivt medborgerskap og sosiale og følelsesmessige aspekter av læring.
- Oppmuntring til ansettelse av eksperter med stipender og forskningsstillinger.
- Både kvalitativ og kvantitativ forskning som undersøker nytten av drama og teater i undervisning bør gjennomføres for å gjøre teater- og dramapedagoger og andre utøvere i stand til å utarbeide stadig bedre opplegg.

⁴³ ECTS: Europeisk system for overføring av vektall. Ytterligere informasjon: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm

- Etablering av strategiske partnerskap med nøkkelnettverk, organisasjoner, frivillige organisasjoner og fagfolk på feltet.
- Gi direkte støtte fra sentrale budsjetter til de viktige organisasjonene og nettverkene, og gi direkte støtte til virkningsfulle initiativer, for eksempel årlige festivaler, verksteder, konferanser, forskningsprosjekter.
- Gjør drama og teater i undervisning-pedagog til et eget yrke.

C.2. Generelle anbefalinger for partnerorganisasjoner

Formål: Å etablere et sterkt nettverk av organisasjoner som er fokusert på drama og teater i undervisning uansett om de er private eller offentlige.

Verktøy:

- **Skoledirektører** bør

- ansette lærere med utdanning innenfor drama og teater i undervisning og/ eller oppmuntre lærerkolleger til å lære metodene gjennom praksis,
- i stedet for å bruke teater og drama separat som et ekstra fag, oppmuntre til samarbeid mellom teater- og dramapedagoger og andre faglærere for å oppnå optimale synergivirkninger,
- etablere aktive kontakter med teater i undervisning-grupper og/eller teatre hvor teater- og dramapedagoger jobber, og de frivillige organisasjonene som bruker andre områder innen drama og teater i undervisning på høyt nivå,
- vurdere drama og teater i undervisning som virkemidler for internasjonalt samarbeid mellom skoler f.eks. i utvekslingsprogrammer for ungdom,
- gi anerkjennelse til de lærerne som bruker drama og teater i undervisning i sitt virke,
- tilby og utvikle nødvendig infrastruktur i skolebygninger.

Vanligvis er et stort tomt rom uten fastsittende stoler eller bord alt som behøves for en drama og teater i undervisning-økt. Grupper som forbereder teaterforestillinger, trenger scene, sal og formålstjenlig teknisk utstyr.

- **Kunstskoler** som tilbyr utenomfaglige aktiviteter bør inkludere drama og teater i undervisning på listen sin over kunstkurs.
- **Førskolelærere/-rektorer** bør jevnlig involvere barn i dramatisk lek.
- **Rektorer på skoler for fysisk- eller psykisk funksjonshemmede** bør vurdere samarbeid med fagfolk innen drama og teater i undervisning.

- **Teaterinstitusjoner** bør ha en undervisningsseksjon og en teater-/dramapedagog, for å
  - utvikle samarbeid med skoler og barnehager
  - utarbeide læremateriell for skole- og barnehagebesøk (barn som går på teateret eller teaterkunstnere som besøker skoler/barnehager)
  - samarbeide med frivillige organisasjoner og drama eller teater i undervisning-grupper
- **Stiftelser og private fond** bør vurdere å støtte drama og teater i undervisning-organisasjoner og -aktiviteter.
- **Firmaer** bør vurdere å samarbeide med skoler, drama og teater i undervisning-institusjoner for høyere utdanning, teatre eller frivillige organisasjoner om prosjekter for samfunnsansvar (CSR) for firmaer med en tilknytning til drama og teater i undervisning. Ved siden av den høye sosiale verdien, er slike prosjekter synlige og enkle å kommunisere.
- **Media** bør følge med på saker vedrørende drama og teater i undervisning.

C.3. Anbefalinger for Europakommisjonen, Europa-parlamentet og Rådet for den europeiske union

Europa 2020-strategien inkluderer et løfte om å styrke felt som drama og teater i undervisning, under Kommisjonens ansvar:

Flaggskipsinitiativ: "Ungdom i bevegelse"

På EU-nivå, vil Kommisjonen arbeide:

- *For å fremme anerkjennelse av ikke-formell og uformell læring*

Flaggskipsinitiativ: "En agenda for nye ferdigheter og nye jobber"

På EU-nivå, vil Kommisjonen arbeide:

- *For å støtte godt opp om det strategiske rammeverket for samarbeid i utdanning og opplæring som omfatter alle involverte parter. Dette burde især føre til iverksettelse av prinsipper for livslang læring (i samarbeid med medlemsstater, sosiale partnere, eksperter) inkludert gjennom fleksible læringsbaner mellom forskjellige utdannings- og opplæringssektorer og -nivåer og ved å gjøre yrkesfaglig utdanning og -opplæring mer attraktiv. Sosiale partnere på europeisk nivå bør konsulteres i den hensikt å utvikle et eget initiativ på dette området;*
- *Sikre at kompetansene som kreves for å ta del i videreopplæring og arbeidsmarkedet erverves og anerkjennes gjennom generell, yrkesfaglig, og høyere utdanning samt voksenopplæring, og til å utvikle*

felles språk og operasjonelt verktøy for utdanning/opplæring og arbeid: et europeisk rammeverk for ferdigheter, kompetanser og yrker (ESCO).

På grunnlag av ikke bare Kommisjonens egne løfter, men også meningen til viktige teater- og dramaekspertes fra 15 land og på resultatene av forskningen deres, har vi anbefalinger på tre områder: (1) omdefinering av nøkkelkompetanser, (2) finansiering og forvaltning og (3) anerkjennelse.

Redefinering (eller omdefinering) av nøkkelkompetanser

- Selv om Europa 2020 er en omfattende langsiktig strategi, angir den bare én kompetanse som skal utvikles: lese- og skriveferdigheter. Denne teknokratiske tilnæringsmåten til kompetanser må utvides til alle kompetanser på **alle** nivåer innen planlegging, fra langsiktig strategi for spesifikke politikkområder for å oppnå målrettet smart, bærekraftig og inkluderende vekst.
- EU bør utarbeide sitt eget evalueringssystem, uavhengig av OECDs. Verktøy for å evaluere **alle** åtte nøkkelkompetanser bør utvikles – ikke bare de få som PISA evaluerer.
- OMC-prosessen koordinert av DG EAC, bør oppmuntre medlemsstatene til å vedta undervisningspolitikk som vurderer **alle** nøkkelkompetanser – ikke bare lese- og skriveferdigheter, regnekyndighet og digital kompetanse.
- OMC-prosessen koordinert av DG EAC bør oppmuntre medlemsstatene til å evaluere forbedringen av kompetanser med vitenskapelig valide og reliable, objektive målinger.
- Definisjonene av nøkkelkompetansene bør revideres ettersom gjeldende definisjoner er i noen tilfeller heller tekniske og instrumentelle med fokus på hvilke ferdigheter gode ansatte trenger, snarere enn menneskelige behov. EPs og Rådets felles anbefaling samsvarer med dette forslaget:

"Nøkkelkompetansene" er de som alle individer trenger for personlig realisering, aktivt medborgerskap, sosial inklusjon og yrkesliv. Utviklingen av kunnskapssamfunnet øker etterspørselen etter nøkkelkompetansene i de personlige, offentlige og faglige sfærene. Måten som folk får tilgang til informasjon og tjenester på, endres akkurat som strukturen og sammensetningen av samfunnene gjør det. Det er økende bekymring for sosial samhörighet og utvikling av demokratisk medborgerskap, dette krever at folk blir informerte, engasjerte og aktive. Kunnskapen, ferdighetene og holdningene som alle trenger, endres deretter.⁴⁴

⁴⁴ Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning s. 3.

Dette ser ut til å åpne døren for en analyse eller kontekstualisering som taler for en holistisk tilnærming til barn (og forener kompetansene i et klart uttrykk for hvordan totaliteten av drama og teater i undervisning fungerer).

Økonomiske ressurser og søknadssystem

- Drama og teater i undervisning bør angis som en prioritet i følgende rammeverkprogrammer:
  - Livslang læring,
  - Ungdom i aktivitet,
  - Kultur,
  - Medborgerskap,
  - Seventh Framework Programme (FP7)
- Overføring av ekspertise, seminarer, jobbskygging, internasjonale verksteder, studiereiser, konferanser og andre former for mobilitet bør støttes godt opp om for å bidra til å utbre drama og teater i undervisning til de landene hvor det ennå ikke er godt kjent.
- Direkte støtte til viktige internasjonale organisasjoner og nettverk og til noen virkningsfulle initiativer bør vurderes.
- Fortsettelsen av høyt ansette, virkningsfulle og vellykkede prosjekter som har oppnådd en viss grad av kvalitet på resultatene sine, kunne gis på en halvautomatisk måte. Gjeldende prosedyre er at hvis et konsortium vil fortsette samarbeidet sitt, må de søke på nytt etter at prosjektet er fullført, og på grunn av måten systemet organiseres på er konsortiet hemmet i sitt arbeid i minst ett år mens en venter på neste beslutning og bevilgning. Potensialet for slike konsortier og for resultatene av aktivitetene deres, kunne økes ved en omarbeiding av denne prosedyren.
- Evalueringene av støttede prosjekter bør fokusere på *innholdet* så vel som *forvaltningen*.

Anerkjennelse

- Etablering av strategiske partnerskap med nøkkelnettverk, organisasjoner, frivillige organisasjoner og fagfolk på feltet.
- En langsiktig strategi på europeisk nivå behøves for å støtte drama og teater i undervisning. Det bør være en klar beskjed i form av et EU-kommuniké eller en EP-kunngjøring om at alle anbefalingene oppført ovenfor anbefales på nasjonalt nivå.
- Det bør vurderes å ha 2012 som det europeiske året for kunstundervisning, med spesiell vekt på drama og teater i undervisning.
- Både kvalitativ og kvantitativ forskning som undersøker effekten av drama og teater i undervisning, bør utføres for å hjelpe teater- og dramapedagoger og andre utøvere med å utvikle stadig bedre opplegg.

D Ressurser

D.1. Referanser – hvor du finner mer informasjon

Hjemmesider knyttet til utdannings- og kulturpolitikk samt støtte for feltet på engelsk

Følgende liste er et utvalg av de mest relevante nåværende hjemmesidene på området utdannings- og kulturpolitikk. Utvalget er naturligvis subjektivt og gjenspeiler prosjektpartnerenes perspektiv. Siden politikkområdet er i rask forandring, er det ikke sikkert at følgende lenker forblir relevante i lang tid etter utgivelsen av boken. Noen kan til og med forsvinne.

Europakommisjonen

EC – Civil Society Platform on Access to Culture “Policy Guidelines”

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/PlatformAccessCulture_guideline_july_09.pdf

EC – Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth

http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

EC – Green Paper - Unlocking the potential of cultural and creative industries

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2577_en.htm

EC – Involving the cultural sector through a reinforced dialogue – consultation with three platforms	http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc1199_en.htm
EC – Key Competences for Lifelong Learning	http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090_en.htm
EC – Measuring Creativity: the book and conference materials	http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc2082_en.htm
EC – Social Dialogue	http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=329&langId=en
EC – Your Voice in Europe	http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm
EC – Youth in Action monitoring survey	http://ec.europa.eu/youth/news/news1755_en.htm

Europaparlamentet

EP – Culture and Education Committee	http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=EN&body=CULT
--------------------------------------	---

EU-rådet

Consilium – Competitiveness Council	http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=412&lang=en
Consilium – Conclusions on Creating an innovative Europe	http://www.consilium.europa.eu/uedocs/NewsWord/en/intm/114637.doc
Consilium – Council conclusions on competences supporting lifelong learning and the “new skills for new jobs” initiative	http://www.consilium.europa.eu/uedocs/Data/docs/pressdata/en/educ/114376.doc
Consilium – Council conclusions on the contribution of culture to local and regional development	http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/114325.pdf
Consilium – Council conclusions on the social dimension of education and training	http://www.consilium.europa.eu/uedocs/Data/docs/pressdata/en/educ/114374.doc
Consilium – Education, Youth and Culture Council	http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=412&lang=en
Consilium – Presidency conclusions on education targets in the Europe 2020 Strategy	consilium.europa.eu/uedocs/NewsWord/en/educ/114393.doc

Stiftelser og paraplyorganisasjoner

Budapest Observatory	http://www.budobs.org/
Culture Action Europe	http://www.cultureactioneurope.org/
Culture Action Europe – Second World Conference on Arts Education	http://www.cultureactioneurope.org/lang-en/component/content/article/41-general/601-a-shift-from-arts-education-to-arts-and-cultural-education
EUCLID Arts & Culture	http://www.euclid.info/
EUCLID Network of Third Sector Leaders	http://www.euclidnetwork.eu/
European Civil Society Platform on Lifelong Learning (EUCIS-LLL)	http://www.eucis-lll.eu/
European Cultural Foundation	http://www.eurocult.org/
European Network of Cultural Administration Training Centers	http://www.encatc.org/pages/index.php
European Policy Centre	http://www.epc.eu/
International Drama / Theatre and Education Association	http://www.idea-org.net/en/
Network of European Foundations	http://www.nefic.org/
Rainbow Paper (Intercultural Dialogue: from Practice to Policy and Back)	http://rainbowpaper.labforculture.org/signup/
Rainbow Platform for Intercultural Europe “Intercultural Capacity Building and EU Advocacy”	http://www.intercultural-europe.org/ , http://www.intercultural-europe.org/docs/PIEICDstudy2010def.pdf

UNESCO

UNESCO – Arts Education page	http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=2916&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
------------------------------	---

UNESCO – Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions	http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
UNESCO – Second World Conference on Arts Education	http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=39674&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.htm
UNESCO – Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education	http://portal.unesco.org/culture/en/files/41117/12790338165Seoul_Agenda_Goals_for_the_Development_of_Arts_Education.pdf/Seoul%2BAgenda_Goals%2Bfor%2Bthe%2BDevelopment%2Bof%2BArts%2BEducation.pdf

Portaler

culture.info portal	http://www.culture.info
Labforculture.org portal	http://www.labforculture.org/
Rhiz.eu portal	http://www.rhiz.eu/
SALTO Toolbox for Training & Youth Work	http://www.salto-youth.net/tools/toolbox/?oldEngineRedirect=true

Diverse

Cambridge Primary Review	http://www.primaryreview.org.uk/
A Creative Economy Green Paper for the Nordic Region	http://www.nordicinnovation.net/_img/a_creative_economy_green_paper_for_the_nordic_region3.pdf

Nettsteder knyttet til drama og teater i undervisning (hovedsakelig engelskspråklige)

Følgende liste er et utvalg av dagens mest relevante nettsteder på området drama og teater i undervisning. Utvalget er naturligvis subjektivt og gjenspeiler prosjektpartnerenes perspektiv. Siden Internett er i stadig forandring, er det ikke sikkert at følgende lenker forblir relevante i lang tid etter utgivelsen av boken. Noen kan til og med forsvinne.

Nettstedene til DICE-partnerne

CZ: Charles University, Praha	http://www.cuni.cz/
HU: Káva Drama & Theatre in Education Association	http://www.kavaszinhaz.hu/english
NL: Stiftelsen Leesmij	http://www.leesmij.org
NO: Høgskolen i Bergen	http://www.hib.no/english/
PL: Universitetet i Gdansk	http://www.univ.gda.pl
PS: Theatre Day Productions	http://www.theatreday.org
PT: Det tekniske universitetet i Lisboa	http://www.fmh.utl.pt/aventurasocial/
RO: Sigma Art Foundation	http://www.sigma-art-romania.ro
RS: CEDEUM	http://www.cedeum.org.rs/about.htm
SE: Kulturcentrum för barn och unga i Umeå	http://www.umea.se/kulturcentrum
SI: Taka Tuka Club	http://www.takatuka.net
UK: Big Brum Theatre in Education Co. Ltd. Ltd.	http://www.bigbrum.org.uk

Internasjonale dramaorganisasjoner

AITA/IATA	http://www.aitaiata.org
ASSITEJ International	http://www.assitej.org
Association of Theatre Movement Educators	http://www.asu.edu/cfa/atme/
International Drama / Theatre and Education Association	http://www.idea-org.net/en/
ITI Worldwide	http://iti-worldwide.org

Portaler og ressurser	
Child Drama	http://www.childdrama.com
Continuing Professional Development	http://www.dramacpd.org.uk
Creative Drama & Theatre Education Resource Site	http://www.creativedrama.com/
drama.com	http://www.drama.com
Drama education	http://drama-education.com/lessons/index.htm
drama-education.com	http://www.drama-education.com/site
Drama for Learning and Creativity	http://d4lc.org.uk
Drama Magazine	http://www.dramamagazine.co.uk
DramaResearch	http://www.dramaresearch.co.uk
Drama resources for teachers	http://www.dramaresource.com
Dramatool	http://www.dramatool.org
Learn Improv	http://www.learnimprov.com
Lesson Plan Central	http://lessonplancentral.com/lessons/Art/Drama/index.htm
Let's Try This! Improv Troupe	http://coweb.cc.gatech.edu/ltt
Mantle of the expert	http://www.mantleoftheexpert.com
Performing Zone	http://performingzone.starlightstudiographics.co.uk
Proteacher	http://www.proteacher.com/080010.shtml
The Drama Teacher	http://www.thedramateacher.com
The Virtual Drama Studio	http://www.thevirtualdramastudio.co.uk/
Virtual Library Theatre and Drama	http://www.vl-theatre.com/

Kurs i drama og teater i undervisning

- Hvis du er interessert i å ta kurs i drama og teater i undervisning, kontakt Landslaget Drama i Skolen som er norsk hovedmedlem i den internasjonale paraplyorganisasjonen IDEA. Du finner en liste over IDEA-medlemmer her: http://www.idea-org.net/en/articles/Current_members/
- Hvis du er interessert i å finne ut mer om en av metodene beskrevet i Utdanningsressursen Making a World of Difference (DICE-publikasjon), eller invitere de som har utarbeidet et opplegg til et kurs, må du gjerne kontakte det aktuelle medlemmet av konsortiet. Du finner kontaktopplysninger på vår hjemmeside: www.dramanetwork.eu.

D.2. Forklaring av relevante forskningsbegreper

Forklaringene, beskrivelsene og definisjonene av begrepene som er brukt, er delvis hentet fra forskernes egne vokabularer og delvis fra Wikipedia (www.wikipedia.org).

Avhengig variabel og uavhengig variabel

Begrepene "avhengig variabel" og "uavhengig variabel" brukes til å skille mellom to typer størrelser som vurderes, og deler dem inn i de som er tilgjengelig i begynnelsen av prosessen, hvor de sistnevnte (avhengige variablene) er avhengig av de førstnevnte (uavhengige variablene). Den uavhengige variabelen er vanligvis den variabelen som utgjør den verdien som manipuleres eller endres og den avhengige variabelen er det observerte resultatet av at den uavhengige variabelen manipuleres. En uavhengig variabel kan for eksempel være hvorvidt eleven deltar i drama og teater i undervisning eller ikke, mens de avhengige variablene er nøkkelkompetansene.

Flerkulturrell studie	En spesialisering innenfor samfunnsvitenskap som bruker feltdata fra mange samfunn til å undersøke omfanget av menneskelig atferd og tester hypoteser om menneskelig atferd og kultur. Flerkulturelle studier bruker et tilstrekkelig stort utvalg til at statistisk analyse kan gjennomføres for å vise forbindelse eller mangel på forbindelse mellom de aktuelle egenskapene.
Klynger	Klyngeanalyse (cluster analysis) er inndelingen av et sett av observasjoner i delsett (kalt klynger/clusters), slik at observasjonene i samme klynge er like på en måte. Når du for eksempel danner klynger av elever etter hvordan verdiene deres endres på en skala fra 1 til 10 mht. hvordan de føler seg hjemme, får du følgende klynger: (1) de som føler seg bedre fra inndata til utdata, (2) de som føler seg dårligere fra inndata til utdata, (3) de som ikke forandrer seg og ikke føler seg bra og (4) de som ikke forandrer seg og føler seg bra.
Kontrollgruppe	Når et eksperiment utføres i den hensikt å fastslå effekten av én enkelt variabel av interesse, brukes en kontroll for å begrense så mye som mulig utilsiktet påvirkning av andre variabler på samme systemet. Vitenskapelige kontroller sikrer at dataene er valide, og er en viktig del av den vitenskapelige metoden. I DICE-forskningen er hver gruppe av ungdommer som deltar i en drama og teater i undervisning-aktivitet, målt opp mot en kontrollgruppe som hadde så mange identiske kjennetegn til felles som mulig (i de fleste tilfeller fra samme skole og samme årskull). Ideelt sett er eneste forskjellen at de ikke deltar i noen aktiviteter innen drama og teater i undervisning.
Korrelasjon	I statistikk betyr korrelasjon en statistisk forbindelse mellom to variabler. Korrelasjonen uttrykkes med r-verdien som er et tall mellom 0 og 1 hvor 0 betyr ingen forbindelse i det hele tatt og 1 betyr at de to variablene er helt identiske. Jo større tallet er, desto større forbindelse/likhet er avslørt mellom de to variablene.
Kvalitativ forskning	En systematisk vitenskapelig undersøkelsesmetode som går på tvers av disipliner og fagfelt. Kvalitative forskere søker å få grundig forståelse av menneskelig atferd og årsakene som styrer menneskelig atferd. Kvalitativ forskning baserer seg på årsakene bak forskjellige aspekter ved atferd. Kvalitative forskere baserer seg på fire metoder for innhenting av informasjon: (1) <i>deltakelse i opplegget</i> , (2) <i>direkte observasjon</i> , (3) <i>grundige intervjuer</i> og (4) <i>analyse av dokumenter og materialer</i> . Noen spesielle metoder brukes av fokusgrupper og nøkkelinformantintervjuer.
Kvantitativ forskning	En systematisk vitenskapelig undersøkelsestilnæringsmåte som prøver å identifisere kvantitative egenskaper og fenomener og deres forbindelser. Formålet med kvantitativ forskning er å utarbeide og bruke matematiske modeller, teorier og/eller hypoteser vedrørende naturfenomener. Prosessen for numerisk evaluering eller måling er sentral for kvantitativ forskning fordi den sørger for den grunnleggende forbindelsen mellom empirisk observasjon og matematisk uttrykk for kvantitative forbindelser.
Longitudinell studie	En korrelasjonsforskningsstudie som inkluderer gjentatte observasjoner av de samme elementene over et langt tidsrom – ofte mange tiår. Det er en type observasjonell studie. Longitudinelle studier brukes ofte i psykologien til å studere utviklingsmessige tendenser over et livsløp. Grunnene til dette er at i motsetning til tverrsnittstudier, sporer longitudinelle studier de samme personene, og følgelig er forskjellene som observeres hos de personene mindre sannsynlig et resultat av kulturelle forskjeller på tvers av generasjoner.
Medierende variabel	I statistikk er en medieringsmodell en som søker å identifisere og forklare mekanismen som underbygger en observert forbindelse mellom en uavhengig variabel og en avhengig variabel via inkludering av en tredje forklarende variabel, kjent som en medierende variabel eller mediator. Snarere enn å stille en hypotese om en direkte årsaksforbindelse mellom den uavhengige variabelen og den avhengige variabelen, stiller en medieringsmodell hypotesen at den uavhengige variabelen forårsaker medierende variabelen, som i sin tur forårsaker den avhengige variabelen. Drama og teater i undervisning påvirker for eksempel elevenes velvære, og bedre velvære har innvirkning på sosiale kompetanser.

Modere- rende variabel	I statistikk inntreffer moderering når forbindelsen mellom to variabler avhenger av en tredje variabel. Den tredje variabelen henvises til som den modererende variabelen eller ganske enkelt moderatoren. Virkningen av en modererende variabel kjennetegnes statistisk som en interaksjon, det vil si en variabel (f.eks. kjønn, rase, klasse) som påvirker retningen og/eller relasjonsstyrke mellom avhengige og uavhengige variabler. Jenters leseferdigheter for eksempel utvikles bedre fra teater og drama enn gutters.
N-verdi	I matematikk er N fellessymbolet for en variabel verdi (antall elementer i utvalget)
p-verdi	Se signifikans.
r-verdi	Se korrelasjon.
Reliabilitet (pålitelighet)	I statistikk er reliabilitet konsekvensen av et sett målinger eller målingsinstrumenter, ofte brukt til å beskrive en test. Dette kan enten være hvorvidt målingene med samme instrument gir eller sannsynligvis gir samme måling (teste – teste på nytt), eller ved mer subjektive instrumenter, som fortegnelser over personlighet eller trekk, hvorvidt to uavhengige evaluatorene gir liknende resultater (inter-rater-reliabilitet). Intern konsekvens er en måling basert på korrelasjoner mellom forskjellige elementer i samme test (eller samme subskala i en større test). Den måler hvorvidt flere elementer som foreslår å måle den samme generelle tankemodellen, gir liknende resultater. Reliabilitet antyder ikke validitet. Det vil si at en reliabel måling måler noe konsekvent, men ikke nødvendigvis det den er ment å måle. Det finnes flere statistiske prøver for å kontrollere reliabilitet. Alle skalaer som er brukt i DICE, er statistisk reliable.
Signifi- kans	I statistikk anses et resultat for å være statistisk signifikant hvis det er usannsynlig at det inntraff tilfeldig. Graden av signifikans uttrykkes med p-verdi og jo lavere den er, desto mer signifikant er resultatet. P-verdien skal ganges med 100 og leses som en prosent, dvs. at når $p = 0,02$ så betyr det at muligheten for at resultatet inntraff tilfeldig er 2 %. I samfunnsvitenskap anses $p < 0,05$ for å være signifikant og $p < 0,01$ anses for å være sterkt signifikant.
Skala	I samfunnsvitenskap er skalering prosessen med å måle eller ordne enheter med hensyn til kvantitative attributter eller trekk. En skaleringsteknikk kan for eksempel inkludere anslag av enkeltpersoners grad av utadvendthet, eller oppfattet kvalitet hos produkter. Visse metoder av skalering tillater anslag av størrelsene på et kontinuum, mens andre metoder kun sørger for relativ ordning av enheter.
Stan- dardavvik	Standardavvik viser hvor mye variasjon det er i forhold til gjennomsnittet. Et lite standardavvik angir at datapunktene har tendens til å være veldig nær gjennomsnittet, mens høyt standardavvik angir at dataene er spredd over et stort spekter av verdier.
Validitet (gyldighet)	Testvaliditet er i hvilken grad en test måler hva den er konstruert for å måle. Det er flere statistiske forsøk for å kontrollere <i>validitet</i> . Alle skalaer som er brukt i DICE, er statistisk valide.

D.3. Liste over tidligere forskningsstudier på området drama og teater i undervisning

Selv om begrensningene til denne boken gjør det umulig for å oss å henvise til alle tidligere forskningsstudier på feltet drama og teater i undervisning, erkjenner vi alt arbeid som er gjort på dette feltet så langt. Nedenfor er en oversikt over noen tidligere forskningsstudier.

- Aden, Joëlle 2010. *An intercultural meeting through applied theatre*. Projet ANRAT/IDEA Europe, Milow: Schibri-Verlag
- Arts Council England 2001. *Drama in Schools. 2nd ed.* London: Arts Council England www.arts council.org.uk/media/uploads/documents/publications/726.doc
- Arts Council England 2007. *Creative Partnerships Literature Reviews* <http://www.creative-partnerships.com/data/files/whole-school-change-14.pdf>

- Arts Education Partnership 2005. *Third Space: When Learning Matters*. Washington DC: The Arts Education Partnership http://aep-arts.org/publications/info.htm?publication_id=19&PHPSESSID=9bc0d6f7be815cae4eeddc57318ab306
- Arts Education Partnership 2006. *Making a Case for the Arts: How and Why the Arts are Critical to Student Achievement and Better Schools*. Washington DC: The Arts Education Partnership <http://aep-arts.org/publications/MakingACaseforarts.pdf>
- Arts Education Partnership 2006. *From Anecdote to Evidence: Assessing the Status and Condition of Arts Education at the State Level*. Washington DC: The Arts Education Partnership http://aep-arts.org/publications/info.htm?publication_id=19&PHPESSID=9bc0d6f7be815cae4eeddc57318ab306
- Arts Education Partnership 2007. *Arts Integration Frameworks, Research & Practice: A Literature Review*. Washington DC: The Arts Education Partnership http://aep-arts.org/publications/info.htm?publication_id=19&PHPSESSID=9bc0d6f7be815cae4eeddc57318ab306
- Arts NSW and The University of Sydney 2009. *Connected Arts Evaluation* http://connectedarts.nsw.gov.au/Portals/0/ConnectEd_review_March.pdf Sydney: The Division for Professional Learning in the Faculty of Education and Social Work, The University of Sydney
- Bamford, Anne 2006. *TheWowFactor. Global research compendium on the impact of the arts in education*. Münster: Waxmann http://portal.unesco.org/culture/en/files/30003/11400886051wow_factor.pdf/wow_factor.pdf, <http://www.ifacca.org/topic/arts-education-research/>, http://portal.unesco.org/culture/en/files/30004/11400892301order_form.pdf/order%2Bform.pdf
- Bresler, Liora (ed.) 2007. *International Handbook of Research in Arts Education. Part 1 and 2*. Dordrecht: Springer
- Burton, Bruce 2010. *Dramatising the hidden hurt: Acting against covert bullying by adolescent girls. I RIDE (Research in Drama Education. The Journal of Applied Theatre and Performance) 2009*. Vol. 15, No. 2, London: Routledge (Taylor and Francis Group)
- Bryce, Jennifer et al. 2004. *Evaluation of school-based arts education programmes in Australian schools*. Canberra: Australia Council for Education Research (ACER) http://works.bepress.com/jennifer_bryce/8/, http://www.dest.gov.au/sectors/school_education/publications_resources/profiles/evaluation_school_based_arts_programmes.htm, http://research.acer.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?filename=0&article=1002&context=policy_analysis_misc&type=additional
- Deasy, Richard (ed.) 2002. *Critical links: Learning in the arts & student academic & social development*. Chicago, IL: Arts Education Partnership http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED466413&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED466413, http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/29/d0/52.pdf
- ELIA 2008. *The Importance of Artistic Research and its Contribution to 'New Knowledge' in a Creative Europe* <http://www.elia-artschools.org/publications/position/research.xml>
- ELIA / AEC 2009. *Position paper on creativity and innovation* http://www.elia-artschools.org/publications/position/position_4.xml, <http://www.eaea.org/news.php?k=16327&aid=16327>
- Fernezelyi, Bori – Váradi, Luca: *The Effects of the Theatre in Education Programs of the Round Table Association on the Democratic Attitudes of Marginalised Young People*. Evaluation Research of the Project 'Towards an Active Democracy with Theatre in Education' May 2010 <http://www.kerekasztalszinhaz.hu/projektek>
- Fiske, Edward B. 1999. *CHAMPIONS OF CHANGE. The impact of the arts on learning*. Washington, DC: The Arts Partnership & the President's Committee on the Arts & the Humanities <http://artsedge.kennedy-center.org/champions/pdfs/ChampsReport.pdf>, http://www.newhorizons.org/strategies/arts/arts_review_fiske.htm
- Gadsden, Vivian L. 2008. The Arts and Education: Knowledge Generation, Pedagogy, and the Discourse of learning. In *Review of Research in Education*, Vol. 32, No. 1
- Gallagher, Kathleen 2007. *Theatre of Urban: Youth and Schooling in Dangerous Times*. Toronto: University of Toronto Press
- Gallagher, Kathleen and Ivan Service 2010. *Applied theatre at the heart of educational reform: an impact and sustainability analysis. I RIDE (Research in Drama Education.*

The Journal of Applied Theatre and Performance) 2009. Vol. 15, No. 2, London: Routledge (Taylor and Francis Group)

- Harland, John et. al. 2000. Arts Education in Secondary Schools: Effects and Effectiveness. Slough: NFER (National Foundation for Educational Research) http://www.musiced.org.uk/teachers/effects_summary.pdf
- Hetland, Lois and Ellen Winner 2001. The arts and academic achievement: What the evidence shows. Executive summary. Arts Education Policy Review 102, no. 5: 3-6 <http://pzweb.harvard.edu/Research/Reap/REAPExecSum.htm>
- Howard, John H. 2008. Between a rock and a soft space: Design, creative practice and innovation. Canberra: Council for the Humanities, Arts and Social Science <http://www.chass.org.au/papers/PAP20080521JH.php>
- Hui, Anna, and Sing Lau 2006. Drama education: A touch of the creative mind and communicative-expressive ability of elementary school children in Hong Kong. *Thinking Skills and Creativity*, 1, 34-40. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ800728&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ800728
- IDIERI (International Drama in Education Research Institute) 2009. <http://www.idier2009.org/>. Se også RIDE (Research in Drama Education. The Journal of Applied Theatre and Performance) 2010. Themed edition: Examining our Past, Critiquing our Present, Imagining Tomorrow. Papers from IDIERI, 2009, Vol. 15, No. 2, London: Routledge (Taylor and Francis Group)
- Jagiello-Rusilowski, Adam 2006 Report on drama impact measurement in Gaza: www.theatreday.org
- Jagiello-Rusilowski, Adam (ed) 2010 Drama as dialogue for social change, Gdansk: Po-most
- Karakelle, Sema 2009. Enhancing fluent and flexible thinking through the creative drama process. *Thinking Skills and Creativity*, 4, 124-129. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ851614&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ851614
- Löfgren, Horst & Birgitte Malm 2005. *Bridging the fields of drama and conflict management - Empowering students to handle conflicts through school-based programmes*. Malmö: Malmö University – School of Teacher Education
- Martin, Andrew J. et. al. 2009-12. *The role of arts education in academic motivation, engagement, and achievement*. Australia Council for the Arts. Sydney: The University of Sydney <http://www.edsw.usyd.edu.au/research/grants/abstracts/abstracts09.shtml>, <http://www.usyd-proxy.ucc.usyd.edu.au/research/opportunities/opportunities/428>
- McCammon, Laura A. and Debra McLauchlan (eds.) 2006. *Universal Mosaic of Drama and Theatre*. The IDEA Dialogues 2004. Ottawa, ON: IDEA Publications
- O'Brian, Angela and Kate Donelan 2008. *The arts and youth at risk: Global and local challenges*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing
- O'Farrell, Larry, Aud Berggraf Sæbø, Laura McCammon, Brian Heap 2009. Demystifying Creativity: Progress in an International Study of Creativity in Drama/Theatre Education. In Shu, Jack and Phoebe Chan (eds) 2009. *Planting Trees of Drama with Global Vision in Local Knowledge*, Hong Kong: IDEA Publications
- O'Toole, John and Kate Donelan (eds.) *Drama, Culture and Empowerment. The IDEA Dialogues 1995*. Brisbane: IDEA Publications
- O'Toole, John, Bruce Burton and Anna Plunkett 2005. *Cooling conflict : a new approach to managing bullying and conflict in schools*. Frenchs Forest, N.S.W.: Pearson Longman
- O'Toole, John, Madonna Stinson and Tiina Moore 2009. *Drama and Curriculum. A Giant at the Door*. Dordrecht: Springer
- Rasmussen, Bjørn and Anna-Lena Østern (eds) 2002. *Playing Betwixt and Between. The IDEA Dialogues 2001*. Bergen: IDEA Publications
- RIDE (Research in Drama Education. The Journal of Applied Theatre and Performance) 2009. Themed edition: Drama in schools: meeting the research challenges of the twenty-first century. Authors: Michael Anderson (University of Sydney, Australia); Kate Doneland (University of Melbourne, Australia), Vol. 14, No. 2, London: Routledge (Taylor and Francis Group)

- Robinson, Ken (ed.) 1989. *The Arts in Schools: principles, practice and provision*. London: Calouste Gulbenkian Foundation <http://www.gulbenkian.org.uk/publications/education/the-arts-in-schools> About the author: www.sirkenrobinson.com See also: <http://www.youtube.com/watch?v=iG9CE55wbTY>
- Ruppert, Sandra S. 2006. *Critical Evidence. How the Arts Benefit Student Achievement*. Washington, DC: The National Assembly of State Art Agencies <http://www.nasaa-arts.org/publications/critical-evidence.pdf>
- Shu, Jack and Phoebe Chan (eds) 2009. *Planting Trees of Drama with Global Vision in Local Knowledge. The IDEA Dialogues 2007*. Hong Kong: IDEA Publications
- Stinson, Madonna and Kelly Freebody: Drama and oral communication. *SingTeach, 1*. National Institute of Education <http://repository.nie.edu.sg/jspui/bitstream/10497/2631/1/DramaAndOralCommunication.pdf>
- UNESCO 2010. *Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education* http://portal.unesco.org/culture/en/files/41117/12798106085Seoul_Agenda_Goals_for_the_Development_of_Arts_Education.pdf/Seoul%2BAgenda_Goals%2Bfor%2Bthe%2BDevelopment%2Bof%2BArts%2BEducation.pdf

D.4. Forkortelser brukt

CMP	Comenius Multilateral Project
Consilium (Rådet)	Rådet for den europeiske union (må ikke forveksles med Europarådet)
DG EAC	Direktoratet for utdanning og kultur
DICE	Drama Improves Lisbon Key Competences in Education (drama forbedrer Lisboa-nøkkkelkompetanser i undervisning)
DIU	<i>Drama i undervisning</i>
DP	Dokumentert praksis (del av DICE-undervisningsressurs)
EACEA	The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
EC (EK)	Europakommisjonen (må ikke forveksles med Europarådet)
ECTS	Det europeiske systemet for overføring av vektball
EP	Europaparlamentet
ER	Education Resource (en sluttpublikasjon fra DICE)
EU	Europaunionen
F	Forskningsgruppe
FP7	Seventh Framework Programme (et EU-rammeverkprogram som støtter samarbeid på forskningsområdet)
K	Kontrollgruppe
LLL	Lifelong Learning Programme (et EU-rammeverkprogram som støtter samarbeid på utdannings- og opplæringsområdet)
N	Fellessymbolet for en variabel verdi (hvor mange elementer det er i utvalget)
OECD	Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling
OMC	Åpen metode for koordinering
p	Se signifikans i tillegg D.2.
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment
PP	Polycypaper (denne sluttpublikasjonen fra DICE)
r	Se korrelasjon i tillegg D.2.
SALTO	Support and Advanced Learning and Training Opportunities Within the European Youth Programme
Std. dev. (Stdav)	Standardavvik
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
TIU	Teater i undervisning
UNESCO	FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur
WAAE	World Alliance for Arts and Education

DICE ("Drama Improves Lisbon Key Competences in Education") var en internasjonal, EU-støttet, flerkulturell forskningsstudie som undersøker effektene av drama og teater i undervisning på fem av åtte Lisboa-nøkkelkompetanser. Forskningen ble utført av tolv partnere (forskningsleder: Ungarn, partnere: Nederland, Norge, Palestina, Polen, Portugal, Romania, Serbia, Slovenia, Storbritannia, Sverige samt Tsjekkia).

Denne boken har fire deler.

Relevans (del A) er en innledning om det bredere konseptet: Den beskriver kort hva DICE-prosjektet er og hva vi mener med drama og teater i undervisning, etterfulgt av en vurdering av prosjektet i forhold til andre forskningsstudier, dets betydning innenfor drama og teater i undervisning og forbindelsen med andre nåværende europeiske politiske spørsmål.

Resultater (del B) dekker tematisk hovedresultatene av forskningen vi utførte på effekten av drama og teater i undervisning på nøkkelkompetanser.

Anbefalinger (del C) dekker utøverne innen drama og teater i undervisning sine anbefalinger til makthaverne som utformer politikken på alle nivåer, fra skolesjef til EU-kommissær.

Ressurser (del D) inkluderer nyttige henvisninger til organisasjoner, forklaringer av relevante forskningsbegreper brukt i dokumentet, samt en liste over tidligere forskning på feltet.